

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพโดยชุมชนชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การรวบรวมและจัดระบบองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและอาชีพของชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล แบ่งเป็นการรวบรวมความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและอาชีพ จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากผู้รู้ในชุมชน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาผ่านกระบวนการอภิปรายกลุ่มและการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับทีมวิจัย เป็นการนำเสนอ 1) ด้านประวัติศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบัน การเดินทางจากประเทศจีนสู่ประเทศไทย 2) วิถีชีวิตและกิจกรรมในรอบปี (ปฏิทินกิจกรรมในรอบปี) ของชาวจีนยูนนานด้านวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านภาษาด้านอาหาร ด้านที่อยู่อาศัย ด้านจิตรกรรม ภาพเขียนและประติมากรรม ด้านนาฏศิลป์ การแสดงและการละเล่น ด้านการแต่งกาย ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม ภูมิปัญญาด้านสุขภาพ และ 3) ด้านอาชีพของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล ได้แก่ การเกษตร การเลี้ยงสัตว์ หัตถกรรม และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล เป็นการนำเสนอกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อนำผลที่ได้มาประกอบการหาแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างเป็นระบบ

ตอนที่ 3 การสำรวจความต้องการจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว เพื่อนำผลที่ได้มาประกอบการหารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล

ตอนที่ 4 การหาแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล เป็นการนำเสนอข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวที ซึ่งนำผลสรุปที่ได้มาใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวจีนยูนนาน ในด้านการจัดกิจกรรมนำเสนอภายในศูนย์ฯ (display) และภายนอกศูนย์ฯ

การจัดการวัสดุอุปกรณ์ในการนำเสนอ การจัดการทรัพยากรบุคคล การจัดการเงินทุน การจัดการด้านเวลา สถานที่ ทรัพยากรบุคคล มัคคุเทศก์นำชมภายในศูนย์ฯ บุคลากรที่ประจำอยู่ภายในศูนย์ฯ การเก็บค่าเข้าชมศูนย์ฯ การบริหารรายรับ รายจ่าย และการจัดการด้านเวลา การเปิดและปิดศูนย์ฯ

ตอนที่ 1 การรวบรวมและการจัดระบบของความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอาชีพ

ของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การมุ่งหาองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและอาชีพของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นคว้ารวบรวมความรู้จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องอาศัยการพูดคุยและจัดกิจกรรมเปิดวงอภิปราย (focus group discussion) เพื่อแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้ในเบื้องต้น ร่วมกันระหว่างผู้อาวุโส ผู้รู้และผู้นำของชุมชนแต่ละชุมชน หลังจากที่ได้ข้อสรุปในเบื้องต้นแล้วจึงมีการใช้กระบวนการจัดตั้งเวทีสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ชุมชน ทั้ง 3 ชุมชนขึ้น เมื่อข้อมูลที่ถูกสังเคราะห์จนเป็นชุดข้อมูลของชาวจีนยูนนานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดนั้นมาจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ จำแนกข้อมูลออกเป็น 3 ด้าน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ระหว่างชุมชนทั้ง 3 นักวิจัยและพี่เลี้ยงวิจัย (node) ในการช่วยกันจัดระบบข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและนำมาจัดระบบ แยกเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. ด้านประวัติศาสตร์การเดินทางจากประเทศจีนสู่ประเทศไทย

ย้อนรอยการเดินทางบนเส้นทางอันยาวไกลของพี่น้องชาวจีนยูนนานจากมณฑลยูนนานในประเทศจีนสู่ประเทศไทย ชาวจีนยูนนานหรือจีนฮ่อ คือ อติตทหารจินคณะชาติ (ทจช.) กองพล 93 ก๊กมินตั๋ง ที่อพยพหลบหนีภัยสงครามมาจากมณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ตั้งแต่ครั้งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ จึงจำเป็นต้องถอยหนีเพื่อหลบภัยทางการเมือง เข้าสู่ดินแดนประเทศพม่า ลาว เวียดนาม ก่อนที่จะเข้าสู่ประเทศไทย บริเวณแนวชายแดนไทยพม่าด้านจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ซึ่งสามารถแบ่งระยะเวลาของความเป็นมาได้เป็น 4 ช่วง คือ 1) ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 2) ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 3) ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และ 4) ในช่วงปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดแต่ละช่วงดังต่อไปนี้

1.1 ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ย้อนรอยการเดินทางที่ยาวไกลของกองพล 93 จากจีนแผ่นดินใหญ่สู่ประเทศไทยและจังหวัดแม่ฮ่องสอน จีนได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้กำเนิด วัฒนธรรม ตะวันออก มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก มีพื้นที่ 9,560,000 ตารางกิโลเมตร มีประชากร

มากกว่า 1,000 ล้านคนซึ่งมากที่สุดในโลก ประเทศจีนจึงถือเป็นตลาดอันกว้างใหญ่เหมาะแก่การลงทุนของประเทศมหาอำนาจ

หลังการปฏิวัติ ดร.ซุนยัตเซน ได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น ชื่อว่า ก๊กมินตั๋ง (ก๊ก หมายถึง ประเทศ มิน หมายถึงประชาชน ตั๋ง หมายถึง พรรค หรืออาจเรียกว่า พรรคชาติประชาชน) ในขณะนั้นมีอุดมการณ์ คือควรให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประธานาธิบดี

1.2 ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2480 - 2488) ประเทศญี่ปุ่นพยายามขยายอิทธิพลเข้ามาในประเทศจีน ประกอบกับสงครามกลางเมืองและความขัดแย้งภายในประเทศจีนเอง จากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงเป็นโอกาสของญี่ปุ่นที่จะทำการยึดครองเพื่อแสวงหาทรัพยากรและขยายอิทธิพลทางการค้าให้มากขึ้นเพื่อให้ทัดเทียมกับชาติมหาอำนาจตะวันตก

ขณะนั้นประธานาธิบดีเจียง ไค เชค ในฐานะผู้นำพรรคก๊กมินตั๋ง และผู้นำการปกครองของประเทศจีนต้องรับศึก 2 ด้าน คือ สงครามภายในประเทศกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน แล้วยังต้องคอยระวังศึกภายนอกจากการล่าอาณานิคมของกองทัพญี่ปุ่นอีก

ประเทศจีนอยู่ในสถานะตกต่ำสุดขีด เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาวะอดอยากแร้นแค้น เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมาก ความไม่ยุติธรรมในสังคม คนจนถูกเอารัดเอาเปรียบแผ่ขยายไปทั่วประเทศจีน กองกำลังเหมา เจ๋อ ตุง ที่รวบรวมผู้คนตั้งมั่นอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ จึงอาศัยโอกาสนี้ปลุกกระแสโฆษณาชวนเชื่อ ตามแนวทางลัทธิคอมมิวนิสต์

1.3 ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นที่กรุงปักกิ่ง เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2492 มี เหมา เจ๋อ ตุง เป็นประธานพรรคคอมมิวนิสต์ และเรียกประเทศว่า “สาธารณรัฐประชาชนจีนคอมมิวนิสต์ (The People Republic of China Communist)

การต่อสู้ครั้งนั้นทำให้กองทัพจีนคณะชาติโดยพรรคก๊กมินตั๋ง ได้รวบรวมกำลังคนเพื่อต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ ในที่สุดจีนคอมมิวนิสต์ก็ตีกองทัพทั้ง 2 แยกอีกครั้ง กลายเป็นกองทัพที่ 26 และกองทัพที่ 5 จนทำให้กองทัพทั้ง 2 ต้องหลบหนีออกนอกประเทศตามแนวชายแดน

กองทัพที่ 26 แยกย้ายเข้าไปในประเทศลาวและประเทศเวียดนาม อีกส่วนหนึ่งแตกพ่ายเข้ามาทางรัฐฉานประเทศพม่า มีการกดดันด้วยกำลังทหารจากฝ่ายพม่าเพื่อกวาดต้อนกองกำลังทหารจีนคณะชาติกองพล 93 อย่างหนัก แต่ยังคงมีกองกำลังจีนคณะชาติที่กำเนิดจากราษฎรอาสาสมัครชาวจีนยูนนานจัดกำลังใหม่อยู่เสมอ ในรูปกองทัพที่ 1-5 ยืนหยัดต่อสู้กับพวกคอมมิวนิสต์ต่อไปในรัฐฉานของสหภาพพม่า มีกองบัญชาการใหญ่ที่เมืองเชียงลับ อาศัยการ

หาเลี้ยงกองทัพด้วยการรับจ้างล่าเลี้ยงผีเป็นกองคาราวาน บริเวณรอยต่อ 3 ประเทศคือ ไทย ลาว และ พม่า จนถูกขนานนามว่า สามเหลี่ยมทองคำ

ในปี พ.ศ.2504 หลังจากกองทัพที่ 1, 2 และ 4 อพยพกลับได้หัวนโดยการช่วยเหลือของสหประชาชาติในครั้งที่ 2 หลังเสร็จสิ้นก็เหลือกองกำลังจากกองทัพที่ 3 และกองทัพที่ 5 สาเหตุที่กองทัพไม่กลับเนื่องมาจากเหตุผล 5 ประการ 1) เกาะได้หัวนเป็นเกาะเล็ก ๆ อาจจะมีปัญหาพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ 2) ได้หัวนมีสภาพเป็นเกาะไม่เคยชินเหมือนอยู่ในชายแดนไทยพม่าที่มีป่าเขาเหมือนในมณฑลยูนนาน 3) ผู้บังคับบัญชาระดับสูงไม่ให้ออกไปเนื่องจากเป็นนักรบคนสนิทและมีความสามารถในการรบ 4) พ่อแม่พี่น้องและครอบครัวยังอยู่ที่มณฑลยูนนาน ต้องรบให้ชนะจึงจะได้กลับบ้านไปอยู่กับครอบครัว และ 5) ใครคิดจะทรยศ ต่อเพื่อนร่วมสาบาน สมควรตาย

จากนั้นจึงได้มีการเคลื่อนย้ายพลเรือนเข้าสู่ประเทศไทยและมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกองกำลังติดอาวุธลักษณะคล้ายทหาร ซึ่งสร้างความหนักใจแก่รัฐบาลไทย ในขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากรัฐบาลไทยต้องคอยระวังปัญหาความเข้าใจผิดจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะสภาพพม่า อาจเกิดความเข้าใจผิดคิดว่ารัฐบาลไทยให้การสนับสนุนกลุ่มผู้อพยพเหล่านี้ให้เข้าไปดำเนินการกระทำความผิดกฎหมายตามแนวชายแดนไทย - พม่า

หลังจากที่กองกำลังของทหารจีนคณะชาติ (ทจช.) กองทัพที่ 3 และกองทัพที่ 5 ได้เดินทางเข้ามาสู่พื้นที่ดอยแม่สลอง เขตอำเภอแม่จัน บ้านแม่แอบ เขตอำเภอเชียงแสนและบ้านผาตั้ง เขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่พื้นที่บ้านเมืองแหง บ้านเปียงหลวง บ้านแก่น้อยเขตอำเภอเชียงดาว บ้านเมืองนะใต้ (หนองอูก) บ้านถ้ำจอบ (บ้านกัวเกาะ) บ้านสันมะกอกและบ้านหลวง เขตพื้นที่อำเภอฝาง บ้านเมืองงาม เขตอำเภอแม่สาย และบ้านรักไทย บ้านนาป่าเป้า เขตอำเภอเมือง โดยได้กระจายตัวอาศัยอยู่ตามดอยสูงในเขต 3 จังหวัดดังกล่าว แต่ต้องอยู่อาศัยอย่างผิดกฎหมายและเกิดการปะทะกันกับกองกำลังของทหารไทย หลังจากความพยายามเจรจามานานกว่า 2 ปี จนกระทั่งเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2513 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของกองบัญชาการทหารสูงสุดผ่านสภาความมั่นคงของชาติเห็นควรให้ กองกำลังของทหารจีนคณะชาติ (ทจช.) กองทัพที่ 3 และกองทัพที่ 5 อาศัยอยู่ในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นกำลังป้องกันการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์

นอกจากนี้ทางการไทยได้จัดทำและสำรวจสำมะโนประชากร ทะเบียนบ้านและประวัติบุคคลให้ถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งสำรวจจำนวนอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีอยู่ทั้งสิ้นแล้วออกบัตรอนุญาตชั่วคราวในการเดินทางจากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่งตามที่ทางราชการกำหนด ทางราชการได้ให้การช่วยเหลือทหารจีนคณะชาติ (ทจช.) ให้มีอาชีพทางการเกษตร การเลี้ยงสัตว์แต่ก็มีการตั้งเงื่อนไขอย่างเข้มงวดเพื่อขจัดปัญหาการค้ายาเสพติดตามแนวชายแดนด้วย

และเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2513 กองกำลังทหารจีนคณะชาติถูกแปรทัพมาเป็น พลเรือนผู้อพยพลี้ภัยทางการเมือง การเคลื่อนย้ายผู้อพยพทหารจีนคณะชาติ (ทจช.) จากบ้านถ้ำฮีบ จังหวัดเชียงใหม่ ของนายพล หลี่ เหวิน ผาน 300 คน และผู้อพยพจากคอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย ของนายพล ต้วน ซี เหวิน จำนวน 200 คน เคลื่อนที่ผ่านคอยยาว ก่อนเข้าสู่คอยผาหม่น อันเป็นพื้นที่ จัดตั้งบ้านผาตั้งในเวลาต่อมา ซึ่งในขณะนั้นพื้นที่บริเวณดังกล่าวล้วนเป็นเขตป่าหมายที่จะทำการ ยึดครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น ในส่วนของกองกำลังบางส่วนได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ของ จังหวัดแม่ฮ่องสอนจนนำมาสู่การก่อตั้งชุมชนจีนยูนนานบ้านรักไทย บ้านรุ่งอรุณและบ้านสันติชล (...จากเวทีสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ของชาวชาวจีนยูนนานจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2553 ณ บ้านรุ่งอรุณ ตำบลห้วยผม อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน)

1.4 ช่วงปัจจุบัน ความหวาดกลัวเรื่องคอมมิวนิสต์ได้คลี่คลายลง ยังคงเหลือเพียงแต่ ปัญหาเรื่องยาเสพติดเพราะก่อนปี พ.ศ.2545 ชุมชนจีนยูนนานบ้านรักไทย ชุมชนจีนยูนนานบ้าน รุ่งอรุณ และชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชล เป็นหมู่บ้านปิดที่ใครต่อใครไม่อยากเดินทางเข้ามา เพราะปัญหายาเสพติดที่มีความรุนแรง รายได้ของชาวบ้านส่วนใหญ่มาจากการค้ายาเสพติดนั่นเอง กระทั่งในปี พ.ศ.2545 การท่องเที่ยวของอำเภอปายได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ชุมชนชาวจีนยูนนานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ได้รับความนิยมขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในชุมชน บ้านสันติชล ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและอยู่ใกล้ตัวเมืองปายมากที่สุด ชุมชนบ้านสันติชลจึงได้เปิดตัวสู่สังคมภายนอกด้วยการชูประเด็นเรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิตและการ ดำเนินชีวิตของชาวจีนยูนนานสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนในที่สุด ในปี พ.ศ.2552 ชุมชนบ้านสันติชล ได้จัดสร้างอาคารบ้านดินขนาดใหญ่ขึ้น 1 หลัง โดยอาคารหลังนี้ได้ถูกใช้เป็นอาคารศูนย์การเรียนรู้ จีนยูนนานขึ้นนับเป็นแหล่งการเรียนรู้เรื่องราวที่มีชีวิต (life museum) ของชาวจีนยูนนานที่อยู่ใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาด้านสุขภาพ

ชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ในสังคมมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ภายในสังคมของชุมชนที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ถึงแม้ในปัจจุบันสภาพสังคมจะ เปลี่ยนแปลงไป วิถีชาวบ้านยังมีการพัฒนาที่สืบทอดด้านความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อตลอดจนพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนอยู่ แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไป

“คนจีนอยู่ที่ไหนต้องมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ” (อัญชลี แซ่ย่าง, มีนาคม 2553)

2.1 วัฒนธรรม

วัฒนธรรมของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลมีมิติและการเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนจนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน โดยผู้วิจัยแบ่งด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านภาษา

ชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลมีการติดต่อสื่อสารทางด้านภาษาหลากหลาย ได้แก่ ภาษาจีนกลาง ภาษาไทยใหญ่ ภาษาไทยภาคเหนือ (คำเมือง) และภาษาลีซอ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ติดกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น หมู่บ้านลีซอ เป็นต้น จึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืนระหว่างชาติพันธุ์อื่นด้วย อย่างไรก็ตามภาษาจีนยังคงอยู่อย่างเหนียวแน่นกับชาวจีนยูนนานเสมอ สำหรับภาษาจีนที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน คือภาษาพูดที่เรียกว่า อีนหน่านหว่า ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาจีนกลาง (แมนดาริน) ไปบ้างด้านการออกเสียงและคำศัพท์ แต่ยังคงจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน – ทิเบต ลูกหลานชาวจีนยูนนานยุคปัจจุบันสามารถสื่อสารได้มากกว่า 2 ภาษา คือ ภาษาจีนอีนหน่านหว่า ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบิดามารดา ภาษาจีนกลาง ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย (กลาง) ที่ได้รับการถ่ายทอดจากโรงเรียนจีนภายในชุมชน นับว่าความรู้ทางภาษาเป็นประโยชน์อย่างมากต่อเยาวชนเพราะเยาวชนบางส่วนของชุมชนที่ได้รับการศึกษามีความรู้สามารถไปขายแรงงานภายนอกชุมชนได้อย่างภาคภูมิใจ

ในหมู่บ้านมีโรงเรียนสอนภาษาจีน 1 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในหมู่บ้านซึ่งมีพื้นที่ไม่มากนัก เริ่มก่อตั้งในปีพุทธศักราช 2528 จากความร่วมมือของคนภายในชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อคนจีนโพ้นทะเลของประเทศไต้หวัน ตั้งแต่นั้นมาก็มีการปรับปรุงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ภายในโรงเรียนมีอาคารเรียน 1 อาคาร ห้องประชุมที่สามารถจุคนได้ 350 คน ห้องพัสดุ ห้องน้ำจำนวน 10 ห้อง สนามกีฬาพร้อมไฟสปอร์ตไลท์ และระบบน้ำประปาภายในโรงเรียนเยาวชนส่วนใหญ่ในชุมชนจบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเนื่องจากปัญหาการไม่ได้รับสัญชาติไทย ปัจจุบันโรงเรียนสอนภาษาจีนของชุมชนไม่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการของไทย อย่างไรก็ตามความสำคัญของโรงเรียนไม่ได้ลดบทบาทลงเพราะนอกจากจะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนภายในชุมชนแล้วยังมีบทบาทต่อสังคมในพื้นที่โดยรอบด้วย เพราะมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ไม่ใช่ชาวจีนยูนนานสามารถมาเล่าเรียนในโรงเรียนได้แต่นักเรียนทุกคนจะต้องจ่ายค่าบำรุงการศึกษา เพื่อเป็นค่าตอบแทนครูและเป็นค่าบำรุงรักษาสถานที่ครูของโรงเรียนมีทั้งครูที่มาจากประเทศจีน โดยตรงเป็นของมูลนิธิประเทศไต้หวันและครูอาสาสมัครที่เต็มใจช่วยเหลือ ทำให้เยาวชนในชุมชนได้เรียนภาษาของตนเอง เกิดความรักและหวงแหนรวมถึงมีการสืบทอดให้คงอยู่สืบไป และนอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านภาษาจีน

ให้แก่บุคคลภายนอกชุมชนที่สนใจอยากเรียนรู้ภาษาจีนอีกด้วย นับว่าเป็นการต่อยอดทางการศึกษา สำหรับเยาวชนชาวจีนในสังคมไทยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทยได้อย่างเป็นปกติสุข

ด้านอาหารของชาวจีนยูนนาน

อาหารของชาวจีนยูนนานได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษที่อยู่ในมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของประเทศจีน ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ทำให้อาหารส่วนใหญ่มีส่วนผสมของไขมันเป็นหลัก เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย และชาวจีนยูนนานยังดื่มน้ำชาเพื่อช่วยระบบทางเดินอาหารและระบบไหลเวียนโลหิตของร่างกาย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าสามารถสลายไขมันได้จากอาหารที่อุดมไปด้วยไขมันอีกด้วย อาหารจีนยูนนานบ้านสันติชลมีความคล้ายคลึงกับอาหารจีนแห่งอื่น ๆ เนื่องจากมีแหล่งต้นกำเนิดเดียวกัน มีวิธีการปรุงอาหาร เครื่องปรุงและส่วนประกอบคล้ายคลึงกันหรืออาจแตกต่างกันไปบ้างเพียงเล็กน้อย แต่เนื่องจากอาหารจีนยูนนานบ้านสันติชลมีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบของร้านอาหารชุมชน รายการอาหารจึงมีการปรับให้มีความเหมาะสมมากขึ้นรวมถึงเน้นด้านความสะดวกในทุกขั้นตอน โดยอาหารที่บ้านสันติชลที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ หมูพันธุ์ (จีนซัง) ขาหมูน้ำแดง (ต้าตุ้ง) หมั่นโถว (หมั่นทิว) ไก่ดำตุ๋นยาจีน (ตุ้งจี) ไข่ขี้ไก่ (ตุ้งจวิน) รสชาติอาหารมีรสเปรี้ยวมันและเผ็ด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทอาหารออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. อาหารที่บริโภคในชีวิตประจำวัน เป็นอาหารที่สามารถพบได้ทั่วไปในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวชุมชน ทั้งนี้รายการอาหารในแต่ละมื้อขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวด้วย ประเภทของอาหารที่บริโภคในชีวิตประจำวันมีดังนี้

- 1.1 ประเภทต้ม เช่น แกงจืดสาหร่าย ก๋วยเตี๋ยวยูนนาน และซูปรยูนนาน
- 1.2 ประเภทยำ เช่น ยำสาหร่าย ยำสาหร่าย
- 1.3 ประเภทผัด เช่น ผัดพริกไทยไก่ดำ ผัดถั่วงูอรุณ และเห็ดหูหนูผัดกรอบ
- 1.4 ประเภทนึ่ง เช่น ปลานึ่งมะนาว ปลานึ่งซีอิ๊ว และหมั่นโถวหนึ่ง
- 1.5 ประเภททอด เช่น แปะแดดเดียว หมั่นโถวทอด
- 1.6 ประเภทของหวาน เช่น ข้าวปุก (ใช้รับประทานในช่วงเทศกาลตรุษจีน)

2. อาหารที่ใช้ในพิธีกรรมหรือวันสำคัญต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลาหรือแต่ละเดือนจะมีประเพณีหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณ เทพเจ้าหรือเจ้าตามความเชื่อ ทำให้ชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลต้องมีการจัดทำอาหารเฉพาะขึ้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่าไม่ได้มีความแตกต่างกับชาวจีนกลุ่มอื่นมากนัก เช่น ในช่วงวันตรุษจีนก็จะมีการจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ ผู้วิจัยจัดประเภทของเซ่นไหว้ดังนี้

2.1 ชุดเซ่นไหว้อาหารคาว ได้แก่ หมู ไก่ เป็ด ปลา กุ้งมังกร (หายากและมีราคาแพงมากจึงใช้ปลาหมึกแทน) ตามความเชื่อที่ว่า

ปัญญา

หมู แทนความหมาย ความมั่งคั่ง กินดีอยู่ดี หัวหมูเป็นสัญลักษณ์แห่งสมองและ

ไก่ แทนความหมาย ความขยันขันแข็ง เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

เป็ด แทนความหมาย ความสะอาด สิ่งบริสุทธิ์

ปลา แทนความหมาย ความสมบูรณ์ เหลือกิน เหลือใช้

กุ้งมังกร (ปลาหมึก) แทนความหมาย การมีอำนาจวาสนา

2.2 ชุดเช่น ไหว้ผลไม้ ได้แก่ ส้ม องุ่น สับปะรด กล้วยหอม แอปเปิ้ล โดยมีความเชื่อที่ว่า

ส้ม แทนความหมายแห่งความโชคดี ความกลมเกลียว

องุ่น แทนความหมายถึง ความงอกงาม

สับปะรด แทนความหมายของ การมีสิ่งมงคลเข้ามาหา

กล้วยหอม แทนความหมายของ การมีลูกหลานสืบสกุล

แอปเปิ้ล แทนความหมายของ การมีโชคลาภ เพิ่มพูนตลอดไป

2.3 ชุดเช่น ไหว้ขนมหวาน ได้แก่ ขนมเทียน ขนมแข่ง ซาลาเปา ขนมถ้วยฟู ขนมจันอับ

ปักเชื่อม ตามความเชื่อที่ว่า

ขนมเทียน แทนความหมายถึง ความราบรื่น

ขนมแข่ง แทนความหมายถึง ความหวานชื่น ราบรื่นในชีวิต

ซาลาเปา แทนความหมายของ การห่อไว้

ขนมถ้วยฟู แทนความหมายแห่ง ความเจริญงอกงาม

ขนมจันอับ (ถั่วตัด งาตัด ถั่วเคลือบและข้าวพอง) แทนความหมายถึง ความเจริญ

งอกงาม

ปักเชื่อม แทนความหมายแห่ง ความร่ำรวย ความหวานของชีวิต

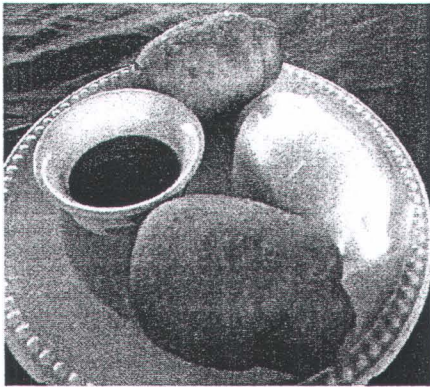
3. การถนอมและการแปรรูปอาหาร นับว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวจีนยูนนานที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถและความชำนาญในด้านการแปรรูปอาหารและมีรสชาติอร่อย ผู้วิจัยได้จัดแบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้

3.1 ประเภทผัก ได้แก่ ผักกาดดอง (ยี้งไซ้) หน่อไม้ดอง หน่อไม้แห้ง เต้าหู้ยี้ เต้าหู้แห้ง

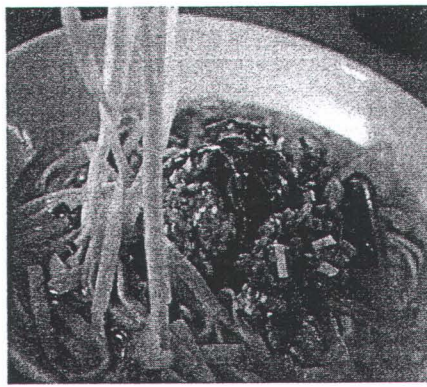
3.2 ประเภทผลไม้ ได้แก่ ลูกท้อดอง สาลี่ดอง มะม่วงดอง ลูกพรุนดอง

3.3 ประเภทเนื้อสัตว์ ประเภทผัก ได้แก่ เนื้อแห้งยูนนาน (กางปา)

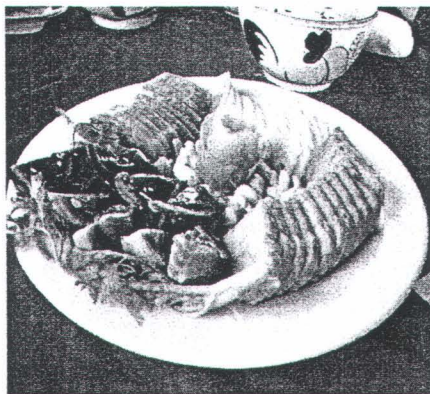
นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตพบว่า ร้านอาหารชุมชนจีนยูนนานบริเวณศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีร้านอยู่ทั้งหมด 2 ร้าน ลูกค้านิยมใช้บริการหนาแน่น โดยเฉพาะช่วงเทศกาลและวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยเวลากลางวันจะมีจำนวนลูกค้ามากที่สุด ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าชาวไทย

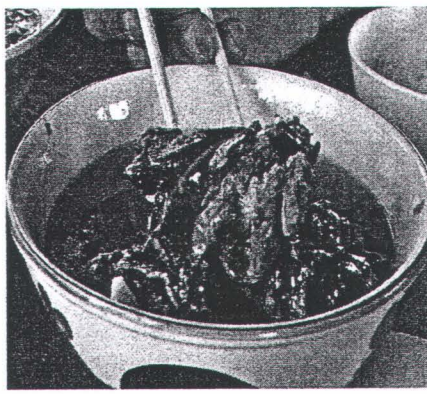
หมั่นโถวทอดและน้ำ

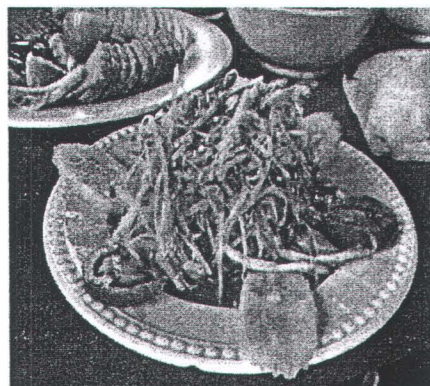
ก๋วยเตี๋ยวจีนยูนนาน

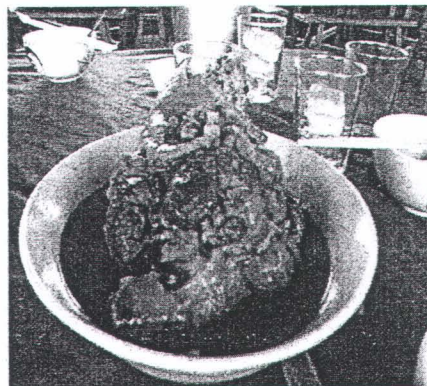
ออเดอร์ฟเย็นจีนยูนนาน

ไก๋ดำตุ๋นยาจีน

ย่ำสาวน้อยยูนนาน

ขาหมูจีนยูนนาน

รูปที่ 3 ตัวอย่างแสดงภาพอาหารจีนยูนนานบ้านสันติชล

ด้านที่อยู่อาศัย

สถาปัตยกรรมการก่อสร้างที่พัทอาศัยมีต้นแบบมาจากที่พัทอาศัยเดิมที่เคยอาศัยอยู่ในมณฑลยูนนาน เป็นที่พัทแบบชั้นเดียว มีหน้าต่างระบายอากาศ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นวัสดุจากธรรมชาติใกล้ตัวที่หาได้ง่าย แต่เนื่องจากสภาพที่หนาวเย็นตลอดทั้งปีรวมทั้งตั้งอยู่ในแถบเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนการตัดไม้ทำลายป่าเป็นเรื่องยาก ด้วยภูมิปัญญาของชาวจีนยูนนานจึงได้นำดินที่มีอยู่ในทุกบ้านมาเป็นวัสดุหลักในการสร้างบ้าน ผลลัพธ์ที่ได้คือ ได้บ้านที่อบอุ่นในฤดูหนาว และความเย็นสบายในฤดูร้อน หลักสำคัญของบ้านดินอยู่ที่ ต้องรู้ความยืดหยุ่นของดิน คือต้องให้มีความพอดี ซึ่งต้องไม่เหนียวมากหรือร่วนมาก เพราะถ้าเหนียวมากอัตราการหดตัวจะสูง ดินจะแตกเหาะ หากดินร่วนซุยมาก เมื่อโดนน้ำฝนหรือความชื้นสูงจะละลายได้ง่าย ในส่วนของ การเตรียมดินนั้นให้ใช้ดินเหนียวหมักไว้กับน้ำในอัตราส่วนที่พอเหมาะทิ้งไว้ 24 ชั่วโมง ส่วนวิธีตรวจสอบความเหนียวของดินนอกจากการใช้มือสัมผัสแล้วต้องอาศัยความสามารถส่วนบุคคลและความชำนาญด้วย อุปกรณ์ในการสร้างบ้านดิน ได้แก่ ดินเหนียว ฟางแห้ง หญ้าคา เสาไม้ค้ำยันคานา ลิปตัส ไม้ไผ่ ระยะเวลาการสร้างบ้านดินจะใช้เวลาดังแต่ 7 วันจนถึง 2 เดือนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของบ้านดินที่ต้องการ

ในปัจจุบันบ้านดินในชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชลมีพบเห็นเพียงบางส่วน ซึ่งคนที่มีฐานะไม่ค่อยดีเท่านั้นที่ยังอยู่อาศัยกับบ้านดิน สำหรับคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี การก่อสร้างบ้านยังคงรักษารูปแบบของบ้านชั้นเดียวไว้ โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนซ้าย – มีสัดส่วนที่เท่ากันแล้วมีส่วนกลางเป็นห้องโถง ส่วนซ้ายและส่วนขวาเป็นห้องนอน ห้องโถงเป็นที่วางรูปบรรพบุรุษและสิ่งกราบไหว้บูชา 5 ประการ (ฟ้า ดิน กษัตริย์ บิดา มารดาและครู) แต่ใช้วัสดุใหม่ในการก่อสร้างสมัยใหม่ทั้งหมด คือ ใช้ก้อนคอนกรีต หลังคามุงกระเบื้อง เทพื้นด้วยปูนคอนกรีตและปูพื้นด้วยกระเบื้องแผ่น แต่ทุกหลังคาเรือนยังคงเอกลักษณ์ความเป็นคนจีนด้วยโคมไฟจีนแขวนไว้หน้าบ้าน

รูปที่ 4 บ้านดินของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล

ด้านจิตรกรรมภาพเขียนและประติมากรรม

ชุมชนบ้านสันติชลไม่มีสิ่งใดบ่งบอกถึงความเก่าแก่ของงานศิลปะ ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ทำขึ้นมาใหม่ แต่ยังมีการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมตามต้นฉบับและพรสรรค์ของผู้สร้างสรรค์งาน คนในชุมชนมีน้อยรายที่มีความสามารถในวิชาเหล่านี้ บุคคลที่มีความถนัดทางด้านนี้มีเพียงคนเดียวคือนายหยี่หลาซือ ซึ่งมีความสามารถในงานศิลปะ ด้านการแกะสลัก เขียนภาพพู่กัน และวาดรูป นอกจากนี้ยังมีการเขียนตัวอักษรจีนตามสถานที่สำคัญของชุมชนด้วย

ในส่วนของสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นผลงานศิลปะที่มีรูปทรงสามมิติ เกิดจากการปั้น หล่อ แกะสลัก หล่อ ประติมากรรมมี 3 ประเภท คือ ประติมากรรมรูปเคารพ ประติมากรรมตกแต่งและประติมากรรมเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่ค่อยพบเห็นในชุมชนมากนัก ที่มีอยู่ก็เป็นการก่อสร้างขึ้นมาใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประติมากรรมที่ใช้ในการตกแต่งสถานที่ อาทิเช่น รูปปั้นมังกรภายในศูนย์วัฒนธรรมจีนยูนนานแห่งนี้ รูปปั้นที่ตกแต่งป้ายด้านหน้าของหมู่บ้านและรูปปั้นในวัดไทยซึ่งมีเพียง 1 แห่งในหมู่บ้าน

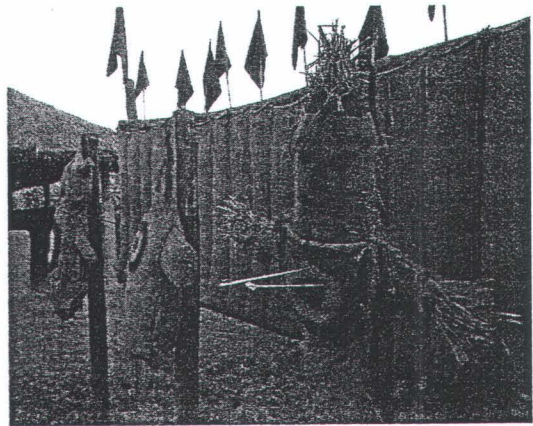
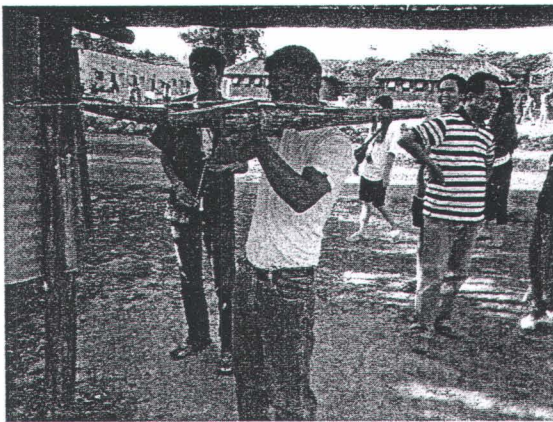

รูปที่ 5 ประติมากรรมภายในหมู่บ้านสันติชล

ด้านนาฏศิลป์การแสดงและการละเล่นของชุมชน

การแสดงออกถึงความเป็นชาติที่มีความเจริญรุ่งเรือง ความงดงามของท่าร้ายรำ ตามจังหวะและทำนอง ตลอดจนการแสดงเพื่อสื่อความหมายด้วยบทเจรจาทำทางและคำร้องที่เป็นภาษาของตน ทำให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานและเกิดอารมณ์คล้อยตาม

ภายในชุมชนยังมีการสืบทอดและปฏิบัติกันมา ส่วนใหญ่มักจะพบในช่วงงานเฉลิมฉลองและประเพณีเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนต้องมีการแสดงการละเล่นในงานเหล่านี้ เพื่อต้องการต้อนรับแขกผู้มาร่วมงานและสร้างสุนทรีภาพที่ดีเกิดความสุขสนุกสนานกันในงาน นาฏศิลป์การแสดงและการละเล่นของชุมชนที่ยังคงรักษาไว้อยู่ คือ การรำพัดจีน การแสดงศิลปะยูนนาน การละเล่นต่าโก ต่าโลโล (การร้องเพลงโบราณ) การยิงหน้าไม้ การเล่นชิงช้า กังฟูและการเล่นลูกข่าง

รูปที่ 6 การยิงหน้าไม้

ด้านการแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของชาวจีนยูนนานไม่ได้แตกต่างจากของประเทศจีนทั่วไป โดยมีชุดที่สำคัญ 3 ชุดดังนี้

1. ชุดเกี๊ยะ เป็นชุดที่ดัดแปลงมาจากชุดของหญิงชาวแปดกองธงในสมัยราชวงศ์ชิง ที่เกี๊ยะเป็นเครื่องแต่งกายที่เกิดจากการหลอมรวมเป็นหนึ่งในชนชาติต่างๆ ของจีนและถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวจีน เกี๊ยะเป็นงานตัดเย็บที่รวมเอาศิลปะหลายแขนงไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นหัตถกรรมการปักกลดลาย ภาพดอกไม้และนกหรือภาพอื่น ๆ ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจีน หากดูตามความหมายของตัวอักษรจีน ฉีผาวหรือเกี๊ยะนั้น หมายถึง ชุดเสื้อ

คลุมยาว ฉี แปลว่า ธง ผา แปลว่า ชุดเสื้อคลุมยาว ชุดกี่เพ้าในปัจจุบันเป็นชุดที่ออกแบบไปตามแฟชั่นมากขึ้น แต่สีของชุดกี่เพ้าก็ยังคงเป็นสีแบบชุดกี่เพ้าโบราณ เช่น ชุดกี่เพ้าที่ใช้สีแดงสด สีเขียวสดและสีฟ้าสดตัดกับสีแดงและสีดำ นอกจากนี้ยังมีการนำผ้าหลายชนิดมาใช้ในการตัดเย็บและมีรูปแบบหลากหลายให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นชุดกี่เพ้าสั้น ชุดกี่เพ้ายาว ชุดกี่เพ้าจะนิยมใส่ในเทศกาลที่สำคัญ เช่น เทศกาลตรุษจีน ซึ่งสีแดงและสีชมพูจะเป็นที่นิยมอย่างมาก

2. ชุดจีเหมยจว้าง เป็นชุดที่ผู้หญิงชาวจีนยูนนานสวมใส่ในชีวิตประจำวันซึ่งทำจากผ้าที่ระบายความร้อนได้ดีและแห้งง่ายโดยปกติชุดจีเหมยจว้างจะแยกกระหว่างเสื้อและกางเกง ซึ่งเสื้อจะเป็นแขนลูกเต๋าและกางเกงจะเป็นกางเกงขาวยาว คอปกแบบจีน แลลายเสื้อผ้าและกางเกงมักจะเป็นลวดลายเดียวกัน

3. ชุดจงซานจวง เป็นเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ชายชาวจีนยูนนาน คอปกจะเป็นคอปกแบบจีน แขนยาว แต่ในปัจจุบันได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพอากาศของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อนข้างร้อนกว่าในประเทศจีน จึงมีการดัดแขนเสื้อแบบสั้นด้วย ชุดนี้มักใส่ในงานสำคัญต่าง ๆ เช่น วันตรุษจีน เป็นต้น

ชุดกี่เพ้า

ชุดจีเหมยจว้าง

ชุดจงซานจวง

รูปที่ 7 เครื่องแต่งกายของชาวจีนยูนนาน

2.2 ประเพณี

ชาวจีนยูนนานมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยความสัมพันธ์นั้นเริ่มจากความ เป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน เป็นความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอด เมื่องานบุญประเพณี ชาวบ้านจะไปร่วม เพราะชาวบ้านถือว่าประเพณีนั้นเป็นแนวปฏิบัติที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่ง ทุกคนต้องยึดถือทำตามบรรพบุรุษ ประเพณีสำคัญในชุมชนมีดังนี้

1. ประเพณีวันตรุษจีน ตรุษจีนหรืองานประเพณีขึ้นปีใหม่จีนในปลายเดือนมกราคม ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของชาวจีน ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินจีน ลูกหลานชาวจีนทุกคน ต่างพากันหยุดงาน สถาบันการศึกษาก็หยุดเพราะเป็นช่วงปิดเทอมฤดูหนาว ห้างร้านต่าง ๆ จะไม่เปิด ทุกคนต่างเดินทางกลับภูมิลำเนาเพื่อกลับมาแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อผู้อาวุโสของตระกูล ซึ่งก่อนจะถึงวันขึ้นปีใหม่ประมาณ 10 วันทุกคนในครอบครัวต่างช่วยกันเช็ดถูทำความสะอาดบ้านเรือน ซักเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม บางครอบครัวก็ไปซื้อเสื้อผ้าใหม่และของขวัญให้กับญาติพี่น้อง นอกจากนี้ยังมีการเตรียมข้าวปลาอาหารเพื่อไว้ไหว้เทพเจ้า ที่ขาดไม่ได้คือ ทุกบ้านต้องมีการดำข้าวปลุก (ปาปา) คือ การนำเอาข้าวเหนียวที่นึ่งสุกมาตำให้ละเอียดแล้วทำเป็นแผ่น ๆ ปิ้งให้สุกบนเตาไฟ แล้ววางบนใบตอง จากนั้น โรยงาหรือไมโรยงาก็ได้ตามความชอบลงบนหน้าของปาปา

ช่วงเวลาที่สำคัญของวันตรุษจีน มี 4 วัน ได้แก่ วันส่งท้ายปีเก่า วันที่ 1 วันที่ 2 และวันที่ 3 ของตรุษจีน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วันส่งท้ายเก่า ในช่วงเช้า ผู้ชายต้องหาต้นสนมาปลูกหน้าบ้านให้ตรงกับหน้าประตูบ้านหากไม่มีต้นสนก็จะหาตัดต้นสนมาแทน ต้นสนจะตัดเฉพาะส่วนยอดความยาวประมาณ 1.5 เมตร แล้วนำไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 เมตร ปักลงดินแล้วนำต้นสนมาปักใส่ไม้ไผ่จากนั้นทำที่จุดแล้วจุดธูปเทียนส่วนฝ่ายหญิงก็จะจัดเตรียมอาหารเช่น ไหว้ต่าง ๆ และอาหารสำหรับต้อนรับญาติพี่น้อง

ตำนานการปลูกต้นสนเล่าสืบต่อกันมาว่าสมัยก่อนตอนมองโกลมาแย่งชิงเมืองจีนและยึดการปกครองจากคนจีนนั้น ทหารมองโกลตามฆ่าชาวจีนเป็นหลายร้อยล้านคน จึงมีชาวจีนมากมายพาครอบครัวหนีภัยมาและมีแม่เฒ่าคนหนึ่งเอาลูกคนโตแบกบนหลังส่วนคนเล็กให้เดินแล้วลากแขนพากันหนีภัยมาพบกองทัพของมองโกลที่พักระหว่างทางผู้นำกองทัพมองโกลที่เห็นเหตุการณ์ จึงถามหญิงที่พาลูกหนีมาว่า ทำไมถึงแบกคนโตและให้คนเล็กเดิน แม่เฒ่าตอบว่าเด็กคนโตที่เขาแบกเป็นเด็กกำพร้า พ่อแม่ตายหมด เหลือเขาเพียงคนเดียวน่าสงสารมาก ดังนั้นเขาจึงให้ลูกตัวเองที่ตัวเล็กกว่าเดินและเขาขอมแบกเด็กคนนั้น แม่ทัพเห็นว่าผู้หญิงคนนั้นมีจิตใจงาม มีใจเมตตากรุณา จึงบอกแม่เฒ่าว่าไม่ต้องหนีไปไหน กลับไปบ้านแล้วให้เอาต้นสนมาปลูกไว้หน้าบ้านทหารมองโกลจะไม่ฆ่าแล้วแม่ทัพก็ออกคำสั่งลูกน้องว่า หากพบบ้านหลังไหนปลูกต้นสนไว้หน้าบ้านให้ยกเว้นบ้านนั้น แม่เฒ่าได้ยินจึงรีบวิ่งไปหมู่บ้านแล้วจึงบอกให้ทุกบ้านปลูกต้นสนไว้หน้าบ้าน ทหารมองโกลจะไม่ฆ่า ชาวบ้านจึงบอกต่อ ๆ กันไป แล้วพากันปลูกต้นสนไว้ที่หน้าบ้านทันที ซึ่งตรงกับช่วงเย็นของวันปีใหม่

เมื่อเช้าศึกมาถึงในหมู่บ้านได้เห็นทุกบ้านปลูกต้นสนหน้าบ้านจึงไม่ได้ฆ่าใคร เหลือแต่บ้านแม่เฒ่าที่ไม่ได้ปลูกต้นสน ทหารจึงพาแม่เฒ่าไปหาแม่ทัพ แม่ทัพจึงถามว่าทำไม

ไปบอกให้บ้านอื่นปลูกแต่บ้านตัวเองไม่ปลูก แม่เล่าตอบว่าถ้าเขาปลูกบ้านเดียวคนอื่น ๆ จะต้องถูกฆ่าตายหมดเหลือบ้านเขาหลังเดียวอยู่ในหมู่บ้านไม่ได้ ดังนั้น เขาจึงไปบอกให้คนอื่นปลูก ถ้าจะฆ่าก็ให้ฆ่าเขา แม่ทัพได้ประทับในน้ำใจและจิตใจของแม่เล่าที่ยอมเสียสละเพื่อคนอื่น จึงยกเลิกตามฆ่าชาวจีน (แต่ยังปกครองจีนอยู่) ตั้งแต่นั้นมาเมื่อถึงวันปีใหม่ ชาวจีนจึงนิยมนำต้นสนมาปลูกหน้าบ้านแล้ว จูจรูปเทียนและยี่ถื่อเป็นประเพณีสืบมาจนถึงปัจจุบัน เรื่องนี้เป็นตำนานที่ถูกเล่าสืบต่อกันมาเรื่อย ๆ

ในช่วงเย็นต้องนำของที่เตรียมไว้ในช่วงเช้ามาไหว้ดิน เพราะคนจีนยูนนานเชื่อว่าทุกอย่างมาจากดิน อาทิ ของกิน ของใช้ ผลผลิตจากการเกษตร ซึ่งในพิธีกรรมนำไถ่มา เช่น ไหว้กล่าวขอบคุณดินที่ให้ประโยชน์มาตลอดปี แต่ถ้าบ้านไหนมีอาชีพก่อสร้างจะไหว้เครื่องมือก่อสร้างและทำพิธีไหว้เทพแห่งการก่อสร้าง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่ หลังจากที่ได้ไหว้เจ้าเสร็จก็จะเปลี่ยนคำกลอนที่เป็นอักษรจีน ตามปกติหน้าประตูบ้าน เสาบ้าน ของคนจีนมีคำกลอนติดอยู่โดยเป็นข้อความที่เกี่ยวกับโชคลาภติดอยู่ หลังจากนั้นทำการเปะกระดาดเงินกระดาดทอง ตามประตูบ้านทับคำกลอน เพื่อความเป็นสิริมงคลและกิจกรรมสุดท้ายที่ทุกคนต้องทำคือ อาบน้ำ เพื่อชำระสิ่งไม่ดีของปีที่แล้วออกจากร่างกาย หากใครไม่อาบน้ำในวันปีใหม่ จะพลาดสิ่งที่ดี สิ่งมงคล โชคลาภต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตในทุก ๆ 4 ปี ของวันที่ 30 ก่อนตรุษจีน มีอยู่ปีหนึ่งที่ปี 29 วันของเดือนสุดท้าย โดยคนจีนเรียกว่าปีชุนและนับวันที่ 29 ว่าเป็นวันที่ 30 ทุกคนนิยมไม่นอนเพราะเชื่อว่าคนที่ไม่นอนจะมีอายุยืนยาวกว่าจนถึงปีใหม่ แม้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวมีช่วงวันหยุดที่ยาวนานแต่ชาวจีนยูนนานให้ความสำคัญกับช่วงเวลา 3 วัน คือ

วันที่ 1 ของตรุษจีน ในตอนเช้ามืดของวันที่ 1 ของวันตรุษจีนลูกชายคนโตของครอบครัวจะไปเปิดประตูบ้านเป็นคนแรกจะมีการกล่าวประ โยคมงคลเพื่อเรียกลาภ ทรัพย์สินเงินทองให้เข้าบ้าน จากนั้นไปล้างหน้า แล้วตั้งบัวลอย 1 ถ้วย ประทัด 1 ห่อ ชา 1 ถ้วย รูป 8 ดอก เทียน 1 เล่ม ไปไหว้ศาลเจ้า

สิ่งที่ต้องระวังอย่างมากในวันตรุษจีนวันที่ 1 คือ ต้องกินเจ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ทุกชนิด ผู้หญิงจะไม่ทำงานในวันนี้ เพราะผู้หญิงทำงานหนักมาตลอดปี ในวันที่ 1 ของวันตรุษจีนต้องพักห้ามเข้าห้องโถงของบ้านตัวเองและบ้านคนอื่น เพราะฉะนั้นสิ่งไม่ดีมาให้ ต้องแต่งตัวด้วยชุดใหม่และสามารถเล่นกิจกรรมต่าง ๆ ได้

วันที่ 2 ของตรุษจีน วันนี้ถือเป็นวันไหว้โดยในช่วงเวลาเช้ามืดก่อนพระอาทิตย์ขึ้นจะฆ่าหมู ไก่ เพื่อเตรียมไหว้เจ้า นำหมู ไก่ เหล้า 1 ขวดและชา 1 ถ้วย มาทำพิธี หลังจากนั้นนำของที่เตรียมไว้ไปศาลโดยจะเริ่มจุดรูปเทียน อันเชิญมาดืมสุรา รับประทานอาหาร แล้วจุดประทัด หลังจากไหว้

ศาลเจ้าเรียบร้อยแล้วก็จะกลับมาไหว้ฟาคินต่อที่บ้านของตน ในช่วงสายจะไหว้ศาลหมู่บ้านหรือศาลมังกรและศาลบรรพบุรุษ โดยเริ่มจากชาวบ้านทุกคนจะรวบรวมเงินกันเพื่อซื้อหมูมาบูชาญ นอกจากนี้จะนำข้าวสารอาหารแห้ง ข้าวปุกและเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ หมู ไก่ และจะมีการจุดธูปเทียนทุกบ้าน บ้านละ 1 เล่ม ธูปไม่จำกัดจำนวน

เด็กที่มีอายุไม่เกิน 1 ขวบ ต้องนำมาค่านับศาลมังกรและศาลบรรพบุรุษโดยต้องนำไก่มาเป็นเครื่องเซ่นไหว้ ซึ่งหมอผีประจำหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ และกล่าวขอบคุณมังกร เพราะเป็นผู้คุมน้ำและศาลบรรพบุรุษที่ให้มีคนสืบสกุลในหมู่บ้าน ของเซ่นไหว้ที่เสร็จจากการไหว้เจ้าแล้ว อันได้แก่ หมู ไก่ จะนำมาปรุงอาหารให้ทั้งครอบครัวร่วมรับประทานอาหารกัน หลังจากรับประทานอาหารเย็นเสร็จจะต้องเล่นไฟนกระจอก ไฟเก้า เพื่อแสดงถึงความมั่งคั่งจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตของปีที่แล้วมา

วันที่ 3 ของตรุษจีน ในวันนี้จะถือว่าเป็นวันแห่งการเที่ยวและสนุกสนานกับกิจกรรมต่างๆ โดยจะมีการละเล่นต่าง ๆ ในช่วงตรุษจีน การเล่นลูกข่าง การเล่นด่าเปา เล่นไฟนกระจอก และไฟเก้า นอกจากนี้หากครอบครัวไหนมีฐานะดีก็มักจะเดินทางไปท่องเที่ยวต่างจังหวัด

ความสำคัญของวันตรุษจีน วันตรุษจีนเป็นช่วงเวลาแห่งเป็นการได้กลับมาพบปะบุคคลในครอบครัว เป็นโอกาสในการตอบแทนบุญคุณผู้ใหญ่และบรรพบุรุษ เพราะเทศกาลตรุษจีนถือเป็นวันที่สำคัญที่สุดสำหรับคนจีนซึ่งจะมีทั้งการให้และการรับ จะเป็นวันที่เด็ก ๆ รอคอยที่จะได้รับของขวัญจากผู้ใหญ่ หนุ่มสาวเองก็มีโอกาสได้ใกล้ชิดกัน นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน ช่วยรักษาประเพณีอันดีงามการละเล่นต่าง ๆ ไว้ เช่น การเล่นลูกข่างและด่าเปา เป็นต้น และยังช่วยสร้างงานและเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายสินค้าในช่วงเทศกาลนี้ด้วย

2. วันไหว้ศาลเจ้าเมือง (เอ๋ออีปา) ประมาณเดือนมีนาคมชุมชนมีการไหว้ศาลเจ้าเมืองหรือวันเอ๋ออีปา ก่อนเดือนเซ็งเม้งชาวจีนยูนนานจะมีการไหว้ศาลเจ้าเมืองซึ่งเป็นศาลเจ้าประจำของหมู่บ้าน โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชุมชน ซึ่งการเซ่นไหว้จะเริ่มขึ้นในช่วงเช้าแต่ไม่เกินตอนบ่ายของวัน เครื่องเซ่นไหว้ ประกอบด้วย หมู ไก่ และผลไม้จำพวกส้ม กล้วย องุ่นและเหล้า ซึ่งหมอผีประจำหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมต่างแยกย้ายกลับบ้านของตน

3. วันเซ็งเม้ง (ชีวหมิงแจ้) ตรงกับปลายเดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนเมษายนแต่ไม่เกินวันที่ 5 เมษายน แล้วแต่ว่าครอบครัวไหนจะเลือกไหว้ ทั้งนี้ต้องดูตามปฏิทินจีน ถ้าเดือนใดตรงกับเดือน 2 ต้องไหว้หลังเซ็งเม้ง แต่ถ้าตรงกับเดือน 3 จะไหว้ก่อนวันเซ็งเม้ง

เซ็งเม้งเป็นการรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษ วันนี้ทุกคนในครอบครัวจะได้พบปะกันนำสิ่งที่เตรียมไว้ไปเซ่นไหว้ตามฐานะของครอบครัวนั้น ๆ คนที่มีฐานะดีจะลั่นหมู จัดงานใหญ่โต

และเชิญแขกมาร่วมงาน สิ่งของเช่น ไข่ไก่ กล้วย กล้วยไม้ ผลไม้ น้ำส้ม น้ำชา น้ำหวาน นมข้น สับปะรดกระป๋อง รูปเงินผี เอาไปวางหน้าวงซุ้ย (หลุมฝังศพ) แล้วจุดธูปไหว้ 3 ครั้ง แล้วเรียกชื่อแซ่ของผู้ตายให้มารับของเช่น ไข่ไก่ของลูกหลาน การจัดประกอบพิธีจะจัดขึ้นทั้งที่บ้านและที่ศาลเจ้า การจัดงานที่บ้าน จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษทั้งฝ่ายบิดาและมารดา โดยใช้รูปหรือป้ายชื่อเป็นตัวแทนสำหรับการไหว้ ส่วนที่ศาลเจ้า ประกอบพิธีเพื่อไหว้เทพเจ้าให้คุ้มครองบรรพบุรุษและครอบครัว ในการทำพิธีจะจุดธูปจุดเทียนตามด้วยการจุดประทัดและเป็นการทำพิธีอันสุดท้ายของวันเซ่งเม้ง

ขั้นตอนการประกอบพิธีที่สุสานจะเริ่มจากการทำความสะอาดสุสาน ตามด้วยการจุดธูปหน้าสุสานและรอบสุสานและจุดเทียน เครื่องเช่น ไข่ไก่ กล้วย กล้วยไม้ ผลไม้ จุดประทัด และเผากระดาษเงินกระดาษทอง ซึ่งแต่ละครอบครัวก็จะเตรียมทำอาหารสุกไว้เพื่อเชิญครอบครัวและญาติพี่น้องไปร่วมรับประทานอาหาร หลังรับประทานอาหารจะนำน้ำไปราดรอบสุสานและนำเหล้าที่ฝังไว้ในสุสานออกมาเปลี่ยนใหม่

สิ่งที่ทุกคนต้องทำ คือ ให้นำเซ่งเม้งมาทักทายกัน ตามความเชื่อว่าจะทำให้สิ่งชั่วร้ายที่อยู่บริเวณสุสานจำหน้าไม่ได้

4. วันระลึกถึงคุณครู (บะจ่าง) ในช่วงเดือนพฤษภาคม ชาวจีนยูนนานต้องทำขนม ในภาษาจีนเรียกว่า จุงจือปาปา แล้วนำไปเซ่นไหว้ด้วยการนำไปโยนทิ้งในแม่น้ำ

มีตำนานกล่าวถึงการนำขนมไปทิ้งในแม่น้ำ ว่าสมัยก่อนชาวจีนส่วนมากไม่รู้หนังสือ เหมือนกับคนหูหนวกตาบอด คนที่อ่านออกเขียนได้มีเพียงไม่กี่คน หนึ่งในไม่กี่คนนั้นมีอาจารย์ชื่อ โคงซือ ซึ่งท่านมาสอนหนังสือให้กับชาวจีน ทำให้ชาวจีนมีความรู้มากขึ้นคนรู้หนังสือมีเพิ่มขึ้นและเขายังเขียนประวัติศาสตร์ของจีนไว้มากมาย ดังนั้นชาวจีนสมัยก่อนเคารพนับถืออาจารย์ โคงซือเป็นอย่างมาก เมื่อวันที่ 5 ของเดือน 5 อาจารย์โคงซือได้กระโดดน้ำมาตัวตาย คงเป็นเพราะเบื่อชีวิตที่ไม่มีอิสระ ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมองโกล ชาวจีนรู้ข่าวจึงรีบทำขนม จุงจือปาปา คือ เอาข้าวเหนียวแช่น้ำให้เปื่อยแล้วห่อใบตองจุงจือ คล้าย ๆ กับใบไม้กวาดดอกหญ้า ถ้าในกรณีที่ไม่มียี่สิบใบไม้กวาดดอกหญ้าแทน ห่อให้มีเหลี่ยมเป็นสี่เหลี่ยมและบอกกล่าวขอให้อภัย ปู กุ้ง ปลา สัตว์ทั้งหลายที่อยู่ในน้ำมากินขนมที่พวกเขาทิ้งให้และขออย่าไปกินตัวอาจารย์ ขอให้อาจารย์ลอยไปตามสายน้ำไปสู่สุคติ สาเหตุที่เลือกใช้ใบตองห่อขนมนั้น เพราะใบตองคล้ายกับผ้ามัดเอวของอาจารย์โคงซือ ซึ่งประเพณียังคงปฏิบัติกันสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

5. วันไหว้ศาลเจ้าพ่อและวันไหว้สวน (โอปาเจ) ในเดือนมิถุนายน ชุมชนมีวันไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนและวันไหว้สวนหรือวันโอปาเจ นับเป็นการเริ่มต้นฤดูกาลเพาะปลูกของชุมชน มีการเตรียมพื้นที่ เครื่องมือทางการเกษตรใช้สำหรับเพาะปลูกข้าวไร่ ถั่วเหลือง และข้าวโพด

ชาวจีนยูนนานเชื่อว่า การไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในการทำมาหากิน ส่วนวันไหว้สวน เจ้าของสวนแต่ละสวน นำไก่ไปทำพิธีและขอพรเองภายในที่สวนของตน

โอปาเจ หมายถึง การนำผ้าชุบน้ำมันแล้วจุดไฟเพื่อให้ความอบอุ่น แต่นัยสำคัญน่าจะเป็นการไล่สัตว์ร้ายเช่น งู หรือแมลงอื่น ๆ ภายในบ้าน เรียกสวน ไร่ นา ก่อนเริ่มต้นฤดูกาลทำไร่ทำนา และทำสวน นอกจากนี้ยังมีการอธิษฐานขออย่าให้มีสัตว์มารบกวนไร่สวน และขอให้ได้ผลผลิตที่ดี

6. วันสารทจีน ประมาณกลางเดือนสิงหาคม ชาวจีนยูนนานเชื่อว่า วิญญาณของบรรพบุรุษที่ตายแล้ว เช่น พ่อ แม่ ตา ยาย จะกลับมาเยี่ยมบ้าน ซึ่งต้องมีการไปเชิญวิญญาณมาเลี้ยงในบ้าน โดยผู้ที่ไปเชิญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษจากศาลเจ้ามาอยู่บ้านต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น เพราะถือเป็นผู้สืบสกุล สำหรับผู้หญิงถ้าแต่งงานออกไปแล้วต้องการที่จะทำพิธีห้ามอัญเชิญเข้าไปในบ้านของตนแต่สามารถบูชาเพียงภายนอกบ้านเท่านั้น คนที่เสียชีวิตไปนานจะรับเลี้ยงแค่ 3 วันและต้องส่งกลับก่อนวันที่ 12 คนที่เสียชีวิตไม่นานจะรับเลี้ยง 7-15 วัน จึงส่งวิญญาณกลับ

ขั้นตอนการรับวิญญาณ คือ ก่อนอื่นต้องหาฤกษ์ยามไปรับบรรพบุรุษก่อน จากนั้นอันเชิญดวงวิญญาณมาประทับบริเวณห้องโถงของบ้าน โดยเอาน้ำเย็นหนึ่งแก้วใส่ถาด รูป 3 ก้านไปที่ประตูรั้วบ้านแล้วเรียกชื่อ - แซ่ของผู้ตาย จุดธูปแล้วยกถาดไปในบ้าน นำน้ำเย็นและรูป (รูปภาษาจีนเรียกว่า เชียง) ที่จุดไปวางไว้บนหิ้ง ถูกเข้าก้มไหว้ แล้วเตรียมอาหารมาเลี้ยง จะมีข้าวสวย 3 ถ้วย กับข้าว 3 อย่าง เหล้า 1 แก้ว น้ำชา 1 แก้ว จัดข้าวใส่ถาดไปวางบนหิ้งแล้วเผาเงินผี (เงินผีภาษาจีนเรียกว่า จิ้งจ้อ) เลี้ยงวันละ 2-3 ครั้ง พิธีกรรมสำคัญในวันสารทจีน ประกอบด้วย

พิธีกรรมรับบรรพบุรุษ ครอบครัวช่วยกันจัดเตรียมโต๊ะตั้งหน้าบริเวณที่บูชาฟ้าดินในบ้าน นำอาหาร เครื่องดื่ม และผลไม้จัดต้อนรับบรรพบุรุษ นอกจากนี้ต้องตัดหอยกกล้วยมา 3 ท่อนยาวประมาณ 5 เซนติเมตร เพื่อใช้เป็นที่ปักธูปที่จะจุดบูชา เมื่อได้ฤกษ์ผู้สืบสกุลต้องออกไปเผากระดาษเงินกระดาษทอง บริเวณหน้าหรือหลังบ้าน จุดธูปและเทียนที่เตรียมไว้พร้อมกล่าวคำอัญเชิญบรรพบุรุษเข้าบ้าน เป็นอันเสร็จพิธี รูปที่จุดต้องจุดต่อกันไม่ให้ดับตลอด 24 ชั่วโมง

สำหรับอาหารเช่นไหว้บรรพบุรุษนิยมปรุงอาหารจากเนื้อหมู วัวหรือไก่ มี 1 อย่างขึ้นไป นอกจากนั้นชาวจีนยูนนานยังนำปลาและข้าวโพดดิบไม่หักก้านมาไหว้บรรพบุรุษ ตามความเชื่อว่าการใช้ปลาไหว้บรรพบุรุษจะทำให้ลูกหลานในตระกูลนั้นฉลาด ส่วนข้าวโพดดิบพร้อมก้าน เปรียบผักข้าวโพดเป็นกระสุน ก้านข้าวโพดเป็นปืน เพื่อให้วิญญาณบรรพบุรุษใช้เป็นอาวุธป้องกันตนเอง ยามเดินทางกลับ เพราะระหว่างการเดินทางอาจจะมีผีเร่ร่อนมาแย่งสมบัติที่ลูกหลานเผาให้

ก่อนจะถึงวันส่งวิญญาณ ต้องเตรียมกระดาษเงินกระดาษทองพับเป็นรูปทองแท่งเป็นกล่อง ๆ ไว้ ตอนเย็นหลังเลี้ยงอาหาร ผู้สืบสกุลนำน้ำเย็นวางบนหิ้งพร้อมกระดาษเงินกระดาษทอง รูปเทียนที่เตรียมไว้ นำออกมาหน้าประตูตรงไปที่รับวิญญาณแล้วจุดธูปเทียน เผากระดาษเงิน

กระดาดทองที่เตรียมไว้พร้อมทั้งให้เหนียน ตอนเผาะกระดาดเงินกระดาดทองระหว่างนั้นให้เปล่งชื่อ สกุลของบุคคลที่ทำบุญให้ ในวันส่งวิญญาณนั้นลูกหลานทุกคนจะต้องอยู่กันพร้อมหน้า ให้นำอาหารจำนวนเพียงเล็กน้อยพร้อมกับผลไม้สด จดรูปแล้วอันเชิญวิญญาณกลับ ซึ่งตรงกับจุดที่ได้เชิญเชิญวิญญาณมาพร้อมทั้งกล่าวคำอาลัยเผาะกระดาดเงินกระดาดทอง เศษก้นรูปและอุปกรณ์ที่ไม่ใช่ให้ทิ้งไปพร้อมกับก้นกล้วย หลังจากนั้นต้องเรียกลูกหลานเข้าบ้านพร้อมเรียกขวัญทุกคนเข้าบ้านด้วย จากนั้นไปจุดรูปเทียนที่ศาลเจ้าในตอนเย็น เพื่อให้ผีบรรพบุรุษไปค้างที่ศาลเจ้าก่อนกลับไปไปยังที่ของตน เชื่อกันว่ารูปเป็นสื่อกลางในการติดต่อกับวิญญาณ

ความสำคัญของสารทจีน ถือเป็นวันแห่งการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษรำลึกถึงชาติตระกูล ความกตัญญู และการตอบแทนบุญคุณต่อบรรพบุรุษ รวมถึงเป็นวันรวมญาติและยังช่วยรักษาประเพณี อันดีงามแสดงถึงความเชื่อและความศรัทธา นอกจากนี้เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

7. วันไหว้พระจันทร์ ช่วงเดือนกันยายน การไหว้พระจันทร์มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ทำพิธีเพื่อระลึกถึงผู้ที่เสียชีวิตในการปฏิบัติ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอิสราภาพและชัยชนะ นอกจากนี้ครอบครัวได้มีโอกาสร่วมกัน ก่อนวันไหว้พระจันทร์ชาวจีนต้องจัดเตรียมเครื่องเช่น ไหว้ ได้แก่ ขนมไหว้พระจันทร์ ผลไม้ เครื่องดื่ม รูปและเทียน อาหารคาว หวาน เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ขนมอื่น ๆ เช่น ลูกอม

พิธีกรรมเริ่มขึ้นตอนหัวค่ำ เวลาประมาณ 17.00 น. เป็นต้นไป นำของที่เตรียมใส่จานไว้ไปจัดเรียงกันบนโต๊ะซึ่งวางอยู่หน้าบ้าน จากนั้นจุดรูป เทียน จุดธูปไหว้ 3 ครั้ง เผาเงินผีและเทน้ำชาลงบนพื้นดินหน้าโต๊ะ ไหว้อีก 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี รอประมาณ 10 – 15 นาที จึงเก็บของเช่น ไหว้มาเลี้ยงกันในครอบครัว คนแก่ เด็กหนุ่ม เด็กสาว จะไปเที่ยวหากัน ไปกินขนมที่บ้านกันอย่างสนุกสนาน

ตำนานของวันไหว้พระจันทร์เล่ากันสืบต่อกันมาว่า สมัยที่มองโกลปกครองประเทศจีน โดยคนจีน 10 หลังคาเรือนจะมีชาวมองโกล 1 คน คอยอยู่ทั่วเมืองและสำหรับ 10 หลังคาเรือนนั้นใช้มีดเพียงด้ามเดียว ชาวจีนไม่ชอบการปกครองของมองโกล ต่างต้องการอิสรภาพคืนจึงคิดต่อต้านมองโกล ดังนั้นจึงคิดว่าวันที่ 15 เดือน 8 พระจันทร์เต็มดวงต้องมีการเช่นไหว้พระจันทร์ ฉะนั้นก่อนถึงวันที่ 15 จะมีการส่งขนมให้ญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ ชาวจีนจึงพากันทำขนมที่มีกระดาดรองพื้นขนมพร้อมเขียนตัวอักษรบ่งบอกถึงการนัดหมายไว้บนกระดาด ที่มีความหมายว่าวันที่ 15 เดือน 8 เมื่อพระจันทร์เต็มดวงพวกเราทั้งหลายจงกลับมาต่อสู้กับพวกมองโกล โดยจะใช้มีดที่ทหารให้ไว้กับ 10 หลังคาเรือนต่อหนึ่งด้ามนั้นฆ่าทหารมองโกลที่คุมเราและฆ่าหัวหน้ามองโกล

พอลถึงวันที่ 15 เดือน 8 จัดงานเช่นไหว้พระจันทร์ ขณะที่ชาวจีนเอามัดตักขมนมจึงเห็นหนังสือนัดหมาย พอลถึงเวลาจึงลงมือฆ่าพวกมองโกลที่คุมเขาและไปฆ่าหัวหน้ามองโกลจนสำเร็จ ดังนั้นวันที่ 15 เดือน 8 เป็นวันชัยชนะและเพื่อรำลึกถึงวันนั้นจึงจัดเป็นวันไหว้พระจันทร์จนถึงปัจจุบัน

8. วันไหว้บรรพบุรุษ (ชื่อยาเจ) วันไหว้บรรพบุรุษหรือวันชื่อยาเจ จะจัดขึ้นประมาณเดือนพฤศจิกายน ถือเป็นงานไหว้บรรพบุรุษรอบที่ 2 ของปี โดยครั้งแรกจะไหว้ในช่วงเดือนเมษายนหลังจากนั้นอีกประมาณ 7 เดือนหมู่บ้านชนบทคลุมบริเวณสุสาน ประกอบกับช่วงเดือนนี้อากาศจะหนาวและแห้ง ต้นหญ้าจะแห้งอาจทำให้เกิดไฟป่าลุกลามไหม้สุสานและพื้นที่บริเวณโดยรอบได้ การไหว้บรรพบุรุษรอบที่ 2 จึงเป็นเหมือนการทำความสะอาดบริเวณรอบสุสานให้มีความสะอาดและป้องกันไฟไหม้ป่า ซึ่งการทำความสะอาดสุสานนับว่าเป็นการกตัญญูทดแทนบรรพบุรุษ เครื่องเช่นไหว้บรรพบุรุษก็จะประกอบด้วยหมู ไก่ ผลไม้และเหล้าอุปกรณ์ที่ต้องเตรียมไปด้วยได้แก่ มิด จอบ เสียม เพื่อใช้ในการถางหญ้าและทำความสะอาด

2.3 วิถีชีวิต

การดำเนินชีวิตของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล มีความละเอียดอ่อน โดยมีความพิถีพิถัน มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองในการสืบทอดและดำเนินชีวิต ได้แก่งานแต่งงานแบบจีน งานศพแบบจีน และพิธีงักเต็ก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. งานแต่งงาน การแต่งงานของชาวจีนยูนนาน เหมือนกันกับชาวจีนโดยทั่วไป คือ แบ่งตามฐานะของกลุ่มสาว ดังนี้

คนที่ฐานะต่างกัน ในอดีตใช้วิธีหนีตามกัน แล้วจึงกลับมาขอขมาผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงและคู่ทุกข์แต่งงาน ส่วนการจัดพิธีแต่งงานจัดตามประเพณีจีนทั่วไป การแต่งกายเจ้าบ่าวแต่งชุดสูทหรือชุดสูทภาพ มีพวงมาลัยซึ่งใช้แทนพลาสติก ใส่ทองตามฐานะ และเจ้าสาวใส่ชุดกี่เพ้าหรือชุดสูทภาพ มีพวงมาลัย ทำจากพลาสติกคล้องคอ

สำหรับหนุ่มสาวที่มีฐานะเท่าเทียมกัน ฝ่ายชายจัดผู้ใหญ่ไปขอฝ่ายหญิงตามปกติและคู่ทุกข์จัดพิธีแต่งงานซึ่งพิธีการแต่งงานของคนจีนยูนนานบ้านสันติชล ปกติใช้เวลา 3 วัน แบ่งเป็นวันแรกสำหรับเตรียมงาน มีการเตรียมงานทั้งบ้านเจ้าบ่าวและเจ้าสาว วันที่สองและวันที่สามเป็นวันสำหรับงานแต่ง ซึ่งฝ่ายชายนำขบวนขันหมากไปที่บ้านเจ้าสาว ในขันหมากประกอบไปด้วย สับปะรด 2 กระป๋อง นมข้น 2 กระป๋อง เหล้า 2 ขวด ชา 2 ถ้วย ข้าว 2 ถ้วยเล็ก เกลือ 2 ถ้วยเล็ก ขนมนึ่ง 2 ถ้วย ผัวยาว 4 เมตร 2 ผืนและสินสอดทองม้วน สิ่งของทั้งหมดต้องห่อด้วยผ้าสีแดงหรือมีสีแดงคาด (คนจีนเชื่อกันว่าสีแดงเป็นสิริมงคลและความมั่งคั่ง) จากนั้นแขกสิ่งของออกเป็น 2 ถาด

ส่วนเงินค่าน้ำนมของฝ่ายเจ้าบ่าวที่จะต้องให้ฝ่ายเจ้าสาวที่เลี้ยงดูเจ้าสาวมาตลอดก็ขึ้นอยู่กับฝ่ายเจ้าบ่าวเช่นกัน แต่จำนวนเงินที่ให้โดยประมาณ 5,000 / 8,000 / 10,000 บาท ในขบวนแห่ขันหมากจะต้องมีผู้ใหญ่ 3 คู่ที่แต่งงานกันมาแล้วมีชีวิตคู่ที่อบอุ่นและหนุ่มสาวอีก 3 คู่ จำนวนอาจจะมากกว่านี้ก็ได้แต่ไม่ควรน้อยกว่า 3 คู่ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นอัปมงคล เมื่อขบวนแห่ขันหมากไปที่บ้านเจ้าสาวที่บ้านเจ้าสาวจะมีประตูกั้น ประตูจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับทางฝ่ายเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าบ่าวจะผ่านประตูแต่ละประตูจะต้องให้อั่งเปา (เงินใส่ซองแดง) แก่ผู้กั้นประตูเสียก่อนเมื่อเข้าไปในบริเวณบ้านของฝ่ายเจ้าสาวแล้วจึงให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวกราบไหว้ฟ้าดินเสียก่อน จากนั้นเข้าไปกราบไหว้เทพเจ้าที่เฝ้าประตูบ้านทั้งชายและขวา จึงจะเข้าไปที่ห้องโถงในบ้านของเจ้าสาวเพื่อทำพิธีกราบไหว้บรรพบุรุษของฝ่ายเจ้าสาว จากนั้นจึงกราบไหว้พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวซึ่งพ่อแม่ผู้ใหญ่ก็จะเตรียมอั่งเปาให้แก่เจ้าบ่าวเจ้าสาว เมื่อเสร็จสิ้นเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะให้ญาติพี่น้องหรือหลาน ๆ เข้ามาไหว้ โดยเจ้าสาวเจ้าบ่าวมีอั่งเปาให้ หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้วทั้งสองฝ่ายจึงร่วมรับประทานอาหาร เมื่อรับประทานอาหารเสร็จทางเจ้าบ่าวจึงเชิญเจ้าสาวไปร่วมพิธีอย่างเป็นทางการที่บ้านเจ้าบ่าวอีกครั้ง อาหารสำหรับใช้ในการแต่งงานในอาหารที่จัดเป็นเลขคู่ มีด้วยกัน 6 – 8 อย่างดังนี้ยำไก่ (เหลียวจี่) ชูยู่ ขาหมู ไก่ตุ๋นยาจีน หมูพันปี (จินจัง) ออร์เคิร์ฟ (ฟิงผั่ง) ไช่ยัดไส้ (ตั้งจ้วน) ลาบจีน การรับประทานอาหารทั้งหมด 4 มื้อ คือ เช้า กลางวัน เย็น และตอนดึก ในตอนบ่ายเมื่อขบวนของทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวมาถึงที่บ้านเจ้าบ่าว ตรงประตูบ้านจะมีหมอผีทำพิธีกรรมเรียกสิ่งมงคลและกล่าวคำอวยพรให้กับเจ้าบ่าวและเจ้าสาว

ภาคกลางคืนมีการเลี้ยงอาหารมื้อดึกพร้อมงานฉลองรื่นเริงต่าง ๆ แบบจีนเรียกว่า ค่ากวน คือการรำวงโดยใช้จังหวะเท่า มีเครื่องดนตรีจีนที่เรียกว่า ชวี่งจือ มีลักษณะคล้ายกับซอมีสามสาย การแสดงรำวงเป็นวงกลม มีกลุ่มการแสดงโดยเฉพาะของหมู่บ้านมาช่วยงานและเป็นผู้เต้นรำ โดยให้บ่าวสาวให้เกียรติร่วมเต้นรำก่อน หลังจากนั้นจึงให้ผู้ร่วมงานสนุกสนานด้วยกันทั้งคืน ในปัจจุบันเริ่มมีดิสโก้เธคขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการนำเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยให้งานมีความสนุกสนานมากขึ้น เป็นอันเสร็จพิธีงานแต่งงาน

2. งานศพ พิธีศพของชาวจีนยูนนานมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดงานศพของคนจีน โดยทั่วไป คือ เมื่อมีคนตาย ญาติผู้ตายจะแจ้งให้หมู่บ้านทราบและประกาศให้คนในชุมชนมาช่วยบ้านงาน จากนั้นเป็นพิธีอาบศพ หลังจากการอาบน้ำศพเสร็จแล้ว นำเสื้อผ้ามาใส่ให้ศพ โดยเลือกชุดที่ดีที่สุดใส่ให้กับศพ แล้วแต่งหน้าศพให้ดูดี มัดมือและเท้า จากนั้นจึงเอาเงินใส่ปากของผู้ตาย หันศีรษะผู้ตายไปทางประตูทางออกของบ้าน จากนั้นเป็นพิธีไหว้ศพ ซึ่งญาติของผู้ตายเป็นผู้นำเอาไก่สุกไปไหว้ศาลเจ้าเมืองเพื่อเป็นการบอกกล่าวถึงการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ก่อนนำศพใส่โลง ต้องดูวันเวลาที่เหมาะสมก่อน ภายในโลงศพต้องปูด้วยกระดาษเงิน กระดาษทอง มีการใช้ต้นไม้ที่มี

หนามและไก่ที่มีชีวิตกวาดไปมาที่โลง จากนั้นจึงปล่อยไก่ไป เชื่อว่าการทำแบบนี้เป็นการแบ่งแยกที่อยู่อาศัยของวิญญาณคนตายกับญาติพี่น้อง จากนั้นเอาศพใส่โลง ให้ญาติของผู้ตายได้ดูหน้าเป็นครั้งสุดท้ายและปิดฝาโลง จากนั้นต้องตั้งเครื่องเช่น ไหวหน้าโลงศพ มีการจุดธูป (ไม่กำหนดจำนวน) เทียน 2 เล่ม ไก่สุก 1 ตัว ข้าวสาร 1 ถ้วย ผลไม้และอาหารไหว้ต่าง ๆ ส่วนการแต่งกายของลูกหลานของผู้ตายใส่ชุดขาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าดิบขาว นั่งอยู่ข้าง ๆ โลงศพ เพื่อรอค่านับศพพร้อมกับผู้ที่เข้ามาไหว้ศพตลอดพิธีที่ตั้งศพไว้ที่บ้านหลังจากนั้นจึงนำศพไปฝังยังสุสานของชุมชน ทายาทของผู้ตายต้องทำหน้าที่หาขวงจู้ (ลมกับน้ำ) ที่จะฝัง พร้อมกับมีผู้อาวุโสนำไปหาทำเล ต้องใช้ไข่ไก่เป็นเครื่องมือสำคัญ วิธีการคือ ยืนกลับหลังพร้อมทั้งโยนไข่ไก่ ถ้าไข่แตกบริเวณใดแสดงว่าบริเวณนั้นคือ ขวงจู้ที่จะใช้ฝังศพ สิ่งสำคัญต้องใช้ไข่ไก่ที่ได้จากไก่พื้นบ้าน และก่อนทำพิธี ต้องนำไข่มาครอบกับถ้วยแล้วจุดเทียนไว้ก่อน 1 ถิ่น การนำศพออกไปฝังจำเป็นต้องดูวันเวลาที่เหมาะสม ในขณะที่นำศพออกจากประตูบ้าน ต้องกลับหัวศพให้ทางเท้าออกจากประตูบ้านก่อนเมื่อพ้นบริเวณบ้าน ลูกหลานต้องทอดตัวนอนต่อ ๆ กัน ให้หันศีรษะไปทางเส้นทางที่จะนำศพไปฝังและเพื่อเป็นสะพานให้ศพข้ามไป การนำสะพานต้องให้ลูกหลานหรือคนในตระกูลเดียวกันเป็นสะพาน วิธีการทำสะพานคนที่อาวโสที่สุดจะอยู่หน้าและถือธูปไว้ 1 ดอก ลูกหลานอยู่ตามหลัง นอนหมอบต่อกันเป็นสะพานและให้คนแบกข้ามไป ถ้าคนที่อยู่ข้างหลังถูกศพผ่านไปถึงก็รับหมอบต่อคนข้างหน้าต้องทำอย่างน้อย 3 รอบ โดยรอบสุดท้ายคนสุดท้ายที่ทำสะพานต้องหันศีรษะกลับเข้าหมู่บ้าน สาเหตุที่ต้องทำสะพานมีความเชื่อว่าเป็นการอัญเชิญวิญญาณและศพออกจากบ้านและเป็นการแสดงความอาลัย คนที่ทำสะพานเป็นชายหรือหญิงก็ได้ บางพิธีอาจจะใช้เฉพาะผู้ชาย จากนั้นจึงนำศพไปที่จัดเตรียมไว้ฝัง จากนั้นหันหลังกลับให้กับหลุมศพและกำดิน โยนข้ามศีรษะไปที่หลุมฝังศพคนละ 3 ครั้งเช่นกัน จากนั้นจึงทำการกลบดินฝังศพให้เรียบร้อย

3. พิธีงเด็ก เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้บรรพบุรุษของตนเองไปเกิดใหม่ ถ้าคนเพิ่งตายก็สามารถทำพิธีได้ทันที แต่ถ้าคนตายไปนานแล้วหลายปีจึงค่อยมาจัดพิธีงเด็กใหม่นั้น ต้องมีการดูฤกษ์ยามก่อน คุณพิสมัย หล่ออริยวัฒน์ (มีนาคม , 2553) ภรรยาผู้นำชุมชนคนปัจจุบันกล่าวถึงค่าใช้จ่ายว่า “ระยะเวลาการจัดงานนั้นเจ้าภาพเป็นผู้กำหนดอาจจะเป็น 3 วัน 7 วัน 10 วัน หรือเป็นเดือน ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าภาพ ค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งเสียค่าใช้จ่ายเป็นแสนบาท” ขึ้นอยู่กับระยะเวลา จำนวนม้า กวาง ปราสาท หรือ อุกรณ์อำนวยความสะดวกของ คนตาย รวมไปถึงค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบพิธีกรรม (ซินแส) สิ่งของหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีงเด็ก มีดังต่อไปนี้

- 1) ปราสาท มีความหมาย แทนที่ดินหรือบริเวณพื้นที่ได้รับการจับจองไว้ให้ผู้ตายได้อาศัยอยู่ในปรโลก ซึ่งคนที่ซื้อที่ดินให้คนตายอยู่โดยการสร้างปราสาทนั้นต้องเป็นลูกชายหรือหลานชายเท่านั้น คนจีนจึงให้ความสำคัญกับการมีลูกชายไว้สืบสกุลเป็นอย่างมาก เพราะถ้าไม่มีลูกชายเวลา

ตายไปก็ไม่มีผืนแผ่นดินของตนเองให้อาศัยอยู่ตามความเชื่อ การทำปราสาทของฝ่ายหญิงนั้น เปรียบเสมือนการ โอนเงินไปให้คนตายใช้ในปรโลก หากมีหญิง 2 คน ก็จะต้องสร้างปราสาท 2 ต้น ตามจำนวนของลูกผู้หญิงที่มีอยู่ แต่ปราสาทที่ลูกผู้หญิงจัดทำให้ฝ่ายพ่อแม่นั้นไม่สามารถแลกเป็น ผืนดินอาศัยอยู่ได้ 2) ม้า ม้าแดง ม้าดำ หรือม้าขาว โดยส่วนมากมักใช้ 3 สีนี้นี้เป็นหลักแต่ละจะทำเพียง 2 ตัว เพราะมีความเชื่อว่าตัวแรกให้คนตายใช้เป็นพาหนะสำหรับขึ้นไปปรโลก ส่วนอีกตัวหนึ่งใช้สำหรับบรรทุกสิ่งของสัมภาระของคนตาย กล่าวคือ ม้าสองตัวนี้ ตัวหนึ่งใช้ขี่อีกตัวจะใช้บรรทุก สิ่งของ 3) คนรับใช้จัดทำขึ้นเพื่อไปรับใช้คนตายในปรโลก จะจัดทำขึ้น 3 คน โดยคนที่ 1 จะมีหน้าที่ดูแลม้า จูงม้าของผู้ตาย ส่วนคนที่ 2 แบ่งเป็นเพศชายคนและเพศหญิงคน มีหน้าที่คุ้มครองคนตายเวลาเดินทางไปยังปรโลก เพื่อไม่ให้วิญญาณเร่ร่อนเหล่านั้นมาแย่งชิงสมบัติของคนตายซึ่งมีอยู่จำนวนมาก โดยคนคุ้มครองคนตาย 2 คนนั้น ได้รับการปลุกเสกจากซินแสให้มีพลังหรือมีฤทธิ์มากกว่าภูติผีธรรมดา และ 4) กวางเหลือ้ง โดยมากแล้วนิยมทำกวางเพราะกวางเป็นสัตว์ที่มีความสง่างามกว่าสัตว์โดยทั่วไป แต่ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นกวางเสมอไป แต่สามารถทำเป็นสัตว์อื่นแทนได้ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย กล่าวคือ กวางเหลือ้งถูกสร้างขึ้นมาเพื่อประดับบารมีของผู้ตาย ยิ่งสร้างมากเท่าไร แสดงว่าตอนมีชีวิตอยู่ยังมีบารมีมากเท่านั้น

2.4 ความเชื่อและพิธีกรรม

ตั้งแต่การเริ่มตั้งถิ่นฐาน ชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ อาศัยธรรมชาติมาโดยตลอด เช่น อาศัยน้ำฝนในการปลูกข้าว ทำไร่ ทำนา ปลูกผัก ใช้อุปโภคและบริโภค อาศัยพืชผักมาเป็นอาหาร เป็นต้น ชาวบ้านจึงมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดจนสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ มีกฎเกณฑ์การปฏิบัติต่อธรรมชาติด้วยความเคารพนับถือ เนื่องจากมีความเชื่อว่าธรรมชาติสามารถบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตของชาวบ้าน ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยของคนในหมู่บ้าน ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข ส่งผลให้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาโดยตลอด ระบบความเชื่อทุกส่วนของชุมชนจะเกี่ยวโยงกันจนแทบจะเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในศาสนา ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ผีและวิญญาณ รวมทั้งความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งกล่าวได้ดังต่อไปนี้

ชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานเป็นส่วนใหญ่ ดังเห็นได้ในชุมชนมีศาลเจ้าพ่อ 1 แห่งเป็นศาลเจ้าขนาดใหญ่ และในทุกบ้านต้องมีรูปเคารพเทพเจ้า เช่น พระโพธิสัตว์กวนอิม เทพเจ้าฮก ลก ซิ่ว เป็นต้น รวมถึงมีประเพณีไหว้เจ้าในช่วงเดือนต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ยังนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ มีโบสถ์คริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ 1 แห่ง

การประกอบกิจกรรมใด ๆ ภายในชุมชน ต้องมีการปรึกษารื้อกับผู้อาวุโสของชุมชน ทุกครั้ง ภายในชุมชนจะมีผู้อาวุโสซึ่งดูแลพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ที่เรียกว่า เมี้ยวถี คือ นายไค

คอและนายหย่าง เสาคือ มีการทำนายเรื่องการดูไข้และนายเปือหลงที่มีความรู้ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ นอกจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับบุคคลแล้วในชุมชนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ วิญญาณ เทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผี เช่น พิธีเรียกขวัญโดยทั่วไปมักใช้เมื่อมีคนไม่สบาย ไม่ว่าเด็กไม่ว่าผู้ใหญ่ เชื่อว่ามีสิ่งเหนือธรรมชาติทำให้เจ็บป่วย พิธีไค้เคียว หรือพิธีอุทิศส่วนกุศลให้คนตาย มีความคล้ายคลึงกันกับวันเซ่งเม้งเพียงแต่ว่าไค้เคียว จัดแบบเล็ก ๆ เช่น อาจจะทำแค่กระดาษเงินกระดาษทองให้ แม้กระทั่งการเลี้ยงผีบ้านบรรพบุรุษ มักจะใช้กรณีที่มีคนไม่สบาย หมอผีประจำชุมชนเป็นผู้ทำพิธีให้โดยมีเครื่องเซ่นไหว้ ไค้แกใช้ไค้ต้ม 1 ตัวกับเหล้าขาว 1 ขวด รวมถึงพิธีกรรมการดูไข้ไค้หรือกวางขวา เป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับความไม่สบายกายไม่สบายใจแต่พิธีกรรมนี้เริ่มสูญหายไป นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องสี่ สีแดงเป็นสิริมงคล ตรงข้ามกับสีขาวและดำซึ่งเป็นสีอัปมงคล ดังนั้นสิ่งที่ป็นมงคลรวมทั้งสิ่งที่เคารพบูชาจะแทนด้วยสีแดงหรือเขียนลงวัตถุสีแดง สิ่งอัปมงคลจะใช้สีขาวหรือสีดำ

2.5 ภูมิปัญญาด้านสุขภาพ ความเชื่อเรื่องสาเหตุของการเจ็บป่วย วิธีการรักษาโรคและสมุนไพรที่ใช้

โดยทั่วไปแล้วเมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยหรือไม่สบาย จะมองหาสาเหตุของโรคว่าเป็นเพราะอากาศเปลี่ยนแปลงหรือถูกน้ำฝนบ่อย ๆ และหากไม่สบายแบบตัวร้อน ลูกตาแดง พุคไม่รู้เรื่องจะมองว่าเป็นเพราะผีเข้า วิธีการรักษาโรคตามวิถีทางของชาวจีนยูนนาน มีดังนี้

1. การรักษาโรคด้วยพลังลมปราณ หรือเรียกง่าย ๆ ว่าการกดจุด (การเมะ) การรักษาโรคด้วยวิธีนี้สามารถรักษาสมดุลในร่างกายให้ร่างกายตามความเชื่อของคนจีนยูนนานที่ว่า การที่เราเจ็บป่วยนั้นเกิดจากพลังหยินหยางภายในร่างกายเกิดความไม่สมดุลขึ้น ลมปราณช่วยกระจายให้พลังในร่างกายไหลเวียนได้เป็นปกติ อาการของโรคต่างๆ จึงค่อยบรรเทาดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งโรคที่สามารถรักษาด้วยพลังลมปราณ ได้แก่ โรคหัวใจ โรคกระเพาะอาหาร โรคไต ปวดหลัง ปวดเอว เส้นเอ็น ไมเกรน ไทรอยด์ เส้นพริก กระดูกหัก ซึ่งต้องมีค่ารักษาโดยเริ่มต้นที่ 100 บาท

รูปที่ 8 การรักษาโรคด้วยพลังลมปราณ

2. กว้าซา เป็นวิธีการรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหรือมีไข้ โดยการใช้อุปกรณ์ในการฉีดยาหนึ่งควบคู่ไปกับการทายาหม่อง หรือยาคลายเส้น ปกติใช้แก้วหรือเงินชุดตรงบริเวณลำคอ ด้านหลังลงมาหาต้นคอ แผ่นหลัง ไหล่ หรือ กระดูกต้นคอด้านหน้าจนมีลักษณะจำเลือดแดงตามบริเวณร่างกายที่รู้สึกเจ็บปวด เชื่อว่าเป็นการรักษาทำให้อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหรือเป็นไข้มีอาการดีขึ้น

3. หลาโหลว้าง เป็นวิธีการรักษาโดยใช้ความร้อน ทำให้อุปกรณ์ในการรักษาเกิดความร้อนแล้วใช้วางทาบบนผิวหนัง หรือบริเวณที่มีอาการเจ็บปวด เพื่อให้อาการเหล่านั้นทุเลาดีขึ้น มีวิธีการ คือ การใช้ผ้าพันกับไม้ไผ่แล้วนำไปชุบน้ำมัน จุกไฟเผาให้ไหม้ จากนั้นนำไม้พันผ้านี้อัดเข้าไปในแก้วน้ำที่เป็นภาชนะแก้ว ทั้งให้ความร้อนกระจายตัวให้แก้วเกิดความร้อน แล้วดึงไม้พันผ้าออก ในขณะที่เดียวกันก็นำแก้วที่ร้อนเข้าทาบวางบนจุดตามร่างกายที่มีอาการปวดเมื่อยอย่างรวดเร็วแล้วดึงให้ความร้อนจากแก้วกระจายเข้าสู่ผิวหนังบริเวณนั้น เชื่อว่าอาการเจ็บปวดจะหาย

4. ซาโกโพัง เป็นการรักษาอาการบวมตามจุดต่าง ๆ ของร่างกายโดยการนำไม้ไผ่ปล้องเล็กยาวประมาณ 1 คืบมาต้มในน้ำร้อนจัด ให้ไม้ไผ่ร้อนไปทั้งลำ แล้วนำขึ้นมาจุ่มบริเวณจุดที่มีอาการบวมเป่งของผิวหนัง เป็นการดูดสิ่งสกปรกและความเจ็บปวดภายในออกมาแล้วจะทำให้อาการบวมทุเลาลงและหายในที่สุด ต้องทำการรักษาหลาย ๆ ครั้ง

5. ฉวางแฉ่ เป็นการรักษาอาการเวียนหัว คลื่นไส้ โดยวิธีการนวดไล่ความเจ็บปวดหรือเลือดลมให้ออกมาทางปลายนิ้วแล้วนำด้ายมาพันรัดนิ้วตั้งแต่ข้อมือเข้าสู่ปลายนิ้วมือแต่ละนิ้ว

จากนั้นใช้เข็มเจาะด้านหลังของนิ้วมือแต่ละนิ้ว ทีละนิ้ว แล้วบีบเลือดออกมา เชื่อว่าเป็นการขับเลือดพิษในร่างกายให้ออกมาจากนอกร่างกาย อาการเหล่านั้นดีขึ้น

ในส่วนอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย เช่น อาการเวียนหัว หน้ามืด อยากอาเจียน วิธีการรักษาอาการดังกล่าวให้หายได้ ถึงแม้ว่าจะดีขึ้นแล้วก็ตาม ชาวบ้านจึงไปหาหมออนามัยเพื่อตรวจสอบอีกครั้งบางรายไปรักษาที่โรงพยาบาล หากกลับมาแล้วยังไม่หายจะรักษารูปแบบอื่นต่อไป เช่น การไปหาหมอผี

นอกจากวิธีการรักษาตามวิธีการข้างต้นแล้ว ชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลก็มีการใช้สมุนไพรในการบำบัดโรค ซึ่งมีการสืบทอดและเรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ สมุนไพรจีนที่ชุมชนนิยมใช้รักษาสุขภาพได้แก่ ฟู่ฟิง ดังกู่ย ยาขับลม และซางจี (ยาแก้ร้อนใน)

ดังเห็นได้ว่า วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาด้านสุขภาพ ของชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชลยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเหนียวแน่น สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมจิตวิญญาณความเป็นคนจีนยูนนาน จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ประเพณี กิจกรรมและความเชื่อ เป็นเสมือนสื่อกลางในการสร้างความสามัคคี หลอมรวมจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะชาวชนมืระเบียบวินัย ความกตัญญูต่อทั้งบรรพบุรุษ ตนเอง ชุมชน และสังคม ประเพณีของชาวจีนยูนนานมีหลายอย่างแต่ประเพณีที่ถือว่าสำคัญที่สุดคือ ประเพณีตรุษจีน ถือเป็นช่วงเวลาที่ถูกหลานชาวจีนยูนนานทุกคนไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใด จะต้องกลับมาที่บ้านเกิด เพื่อมาแสดงความกตัญญูต่อครอบครัวและบรรพบุรุษ หากจะเปรียบก็เหมือนกับเทศกาลสงกรานต์ของชาวไทย ที่คนไทยต่างกลับภูมิลำเนาไปอยู่กับครอบครัวนั่นเอง ความสามัคคีของคนในชุมชนทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างรวดเร็วผสานกับวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนที่คำนึงถึงชุมชนเป็นสำคัญทำให้ชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชล เปิดเป็นชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างสมบูรณ์ สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยพบเห็นในทุกประเพณี กิจกรรมและความเชื่อ คือ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความกตัญญูเป็นหลัก สิ่งเหล่านี้จะยังถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น กลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งของชุมชนสืบไป

3. ด้านการประกอบอาชีพของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล

อาชีพของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล มีดังนี้

3.1 ด้านการเกษตร ชุมชนชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลมีความรู้ในเรื่องทำ

การเกษตรจากบรรพบุรุษ และเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยในการทำเกษตร จึงให้อาชีพหลักของชุมชนคือการเกษตร “ที่ดินส่วนใหญ่ไม่มีโฉนด สปก. แต่ชุมชนได้บุกเบิกมาตั้งแต่เมื่อ 30 – 40 ปีมาแล้ว ถ้าทางการจะยึดคืนชุมชนจะไม่ยอมเด็ดขาด” (อัญชลี แซ่ย่าง, มีนาคม 2553) โดยวิธีการปลูกจะเป็นการปลูกแบบหมุนเวียนพืชไร่ตลอดทั้งปีในพื้นที่กว่า 2,000 ไร่ ส่วนใหญ่จะ

ปลูกข้าวมากที่สุดถึง 1 ใน 5 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งพันธุ์ข้าวที่ใช้เป็นข้าวพันธุ์เกษตรโดยศูนย์วิจัยข้าวของโครงการหลวง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้แจกจ่ายโดยพื้นที่ในการทำเกษตรดังต่อไปนี้

ช่วงเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงเก็บเกี่ยวกระเทียมหรือที่เรียกว่าการถอนกระเทียม และในช่วงเวลาเดียวกันต้นลิ้นจี่กำลังออกดอกก็ต้องมีการใส่ปุ๋ยต้นลิ้นจี่ด้วย

ช่วงปลายเดือนมีนาคม – ปลายเดือนเมษายน เป็นช่วงเวลาแห่งการเก็บลิ้นจี่

ช่วงเดือนมิถุนายน จะเป็นช่วงการเตรียมพื้นที่ในการปลูกข้าวไร่ ปลูกถั่วเหลือง และข้าวโพด

ช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายน เป็นช่วงการเตรียมพื้นที่ปลูกข้าวโพดรอบที่ 2 และยังมีการเตรียมพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ด้วย

เดือนตุลาคม เตรียมพื้นที่ปลูกกระเทียม

เดือนพฤศจิกายน เป็นฤดูกาลเก็บเกี่ยวทั้งข้าวไร่ ข้าวโพด และถั่วเหลือง นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัวหลังบ้าน ซึ่งได้แก่ มะนาว ผักกวางตุ้ง ผักบ้านเกิด (ขุยเชียง) ถั่วยูนนาน และ พักทอง จนเกิดกลุ่มการรวมกลุ่มผักปลอดสารพิษภายในชุมชนอีกด้วย

หลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแต่ละครัวเรือนก็นำมาขายบริเวณตลาดกลางหมู่บ้าน อีกส่วนหนึ่งก็ส่งพืชผักให้ร้านอาหารจีนยูนนานบริเวณศูนย์การเรียนรู้ นอกจากนี้ก็มีพ่อค้าจากตัวอำเภอปายมารับสินค้าทางเกษตรไปขายถึงตลาดภายในตัวอำเภออีกด้วย

3.2 การเลี้ยงสัตว์ ชาวจีนยูนนานทุกหลังคาเรือนมีการเลี้ยงไก่ดำไว้หลังบ้านของตนเช่นเดียวกับการปลูกพืชสวนครัว ซึ่งได้รวมตัวกันในชุมชนภายใต้ชื่อกลุ่มเลี้ยงไก่กระดูกดำ โดยจัดจำหน่ายให้กับร้านอาหารภายในชุมชน

3.3 หัตถกรรมชุมชน เกิดการรวมกลุ่มเย็บรองเท้าจีนขึ้น โดยการเย็บรองเท้าจีนมีการเย็บตลอดทั้งปี ภายหลังจากว่างเว้นจากการทำเกษตร ทั้งนี้ในปัจจุบันได้มีการรวมตัวกันเป็นชมรมหลังจากที่เย็บเสร็จแล้วก็ส่งขายที่ร้านค้าบริเวณหน้าศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รองเท้าจีนยูนนานตัดเย็บมาจากผ้าหลากสี หญิงชาวจีนยูนนานมานั่งรวมกลุ่มเย็บรองเท้า สมัยก่อนนำมาใช้ในครอบครัว แต่ช่วงหลังสามารถนำมาจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการทำดังนี้ เริ่มจากนำเยื่อไม้ไผ่ที่ตากแห้งนำมาตัดเป็นรูปขนาดพอดีเท้า ส่วนนี้ใช้เป็นแกนกลางพื้นของรองเท้าและนำผ้าตัดขนาดเท่ากันมาประกบ ความหนาพอสมควรประมาณ เกือบ 1 เซนติเมตรนำมาเย็บรวมกันทั้งแผ่น การเย็บรองเท้ามีการเย็บแบบคัน ใช้เข็มใหญ่กับด้ายเส้นหนาปักขึ้นลงถี่ ละเอียด แน่น ๆ เพื่อให้คงรูปแข็งแรงของรองเท้า ขั้นตอนนี้ใช้เวลาานาน ต้องใช้ความอดทนสูงมาก ที่นิ้วของทุกคนที่เย็บจะมีปมหรือแผลที่นิ้วเพราะเย็บถี่ และขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง

คือการประกอบรองเท้า คือ ใช้ผ้าที่เย็บพอดีเท้า มาเย็บติดเป็นสายและที่รัดส้น เป็นแบบยูนนาน ขนานแท้ ชาวจีนยูนนาน ถือว่า เยื่อไม้ไผ่ที่ใช้เป็นวัสดุรองพื้นรองเท้าจะช่วยดูดซับความชื้น กลิ่น ได้ดี ทำให้รองเท้าคงรูปถือว่าเป็นภูมิปัญญาของคนจีนยูนนานอย่างหนึ่ง รวมถึงยังมีกลุ่มทำเสื้อผ้า ชุดจีนยูนนาน เป็นต้น ในอนาคตผู้นำชุมชนบ้านสันติชลจะส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทำโคมไฟ แหวนแบบจีนขึ้นภายในหมู่บ้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชลจะเป็น สิ่งหนึ่งที่ผลักดันให้เกิดการนำสินค้าที่ผลิตโดยชุมชนนำมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นการอนุรักษ์วิถีภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนเอง นับเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน

รูปที่ 9 รองเท้าจีนยูนนาน

3.4 อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว บ้านสันติชลตั้งอยู่ใกล้กับตัวอำเภอป่าและ ด้วยความมีเอกลักษณ์ชาวจีนที่ยังคงมีความเหนียวแน่นจึงทำให้ชุมชนเปิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2553) นักท่องเที่ยวได้หลั่งไหลเข้าไปเที่ยวที่บ้านสันติชลเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของช่วงเวลา ฤดูกาล ประเพณี และอาชีพ

เดือน	อากาศ	ประเพณี	เกษตรกรรม	หัตถกรรม
มกราคม	หนาว	วันส่งท้ายปีเก่า	ถอนกระเทียม	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
กุมภาพันธ์	หนาว	วันตรุษจีน	ใส่ปุ๋ยต้นลิ้นจี่	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
มีนาคม	หนาว	วันไหว้ศาลเจ้าเมือง (เอ๋อซีปา)	เก็บผลลิ้นจี่	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
เมษายน	ร้อน	วันเซ่งเม้ง	เก็บผลลิ้นจี่	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
พฤษภาคม	ร้อนและฝน	-	ปลูกพืชผักสวน ครัว	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
มิถุนายน	ร้อนและฝน	วันไหว้ศาลเจ้าพ่อ และไหว้สวน (โอปาเจ)	ปลูกข้าวไร่ ถั่ว เหลืองและข้าวโพด	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
กรกฎาคม	ร้อนและฝน	วันระลึกถึงคุณครู (บะจ่าง)	ปลูกหอมหัวใหญ่	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
สิงหาคม	เย็นและฝน	วันสารทจีน	ปลูกข้าวโพดรอบ สองและปลูก หอมหัวใหญ่	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
กันยายน	เย็นและฝน	วันไหว้พระจันทร์	ปลูกข้าวโพดรอบ สองและปลูก หอมหัวใหญ่	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
ตุลาคม	เย็นและฝน	-	ปลูกกระเทียม	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
พฤศจิกายน	หนาว	วันไหว้บรรพบุรุษ (ซื่อยาเจ)	เก็บข้าวไร่ ข้าวโพด และถั่วเหลือง	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า
ธันวาคม	หนาว	-	ปลูกพืชผักสวน ครัว	เย็บรองเท้าเงิน สาน รองเท้าเงิน เย็บผ้า

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของช่วงเวลา ฤดูกาล ประเพณี และอาชีพพบว่าชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับช่วงเวลา ฤดูกาล ประเพณี โดยมีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ดังเช่น วันตรุษจีนตรงกับฤดูใบไม้ผลิของประเทศจีน ชาวจีนเชื่อกันว่า ใบไม้ผลิเปรียบเสมือนชีวิตของคน จะมีการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง วันเซ่งเม้งอยู่ในเดือนเมษายนซึ่งตรงกับปลายฤดูใบไม้ผลิ แม้ว่าวัตถุประสงค์หลักเพื่อการไหว้บรรพบุรุษ แต่ผู้คนก็จะถือโอกาสนี้ในการท่องเที่ยวตามซานเมือง ชมต้นไม้สีเขียวย ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ มีประเพณีที่สำคัญค่อนข้างมาก สำหรับบ้านสันติชลในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการใส่ปุ๋ย เก็บเกี่ยวและถอนกระเทียมด้วย ถัดมาในเดือนพฤษภาคม ก่อนเข้าสู่ฤดูฝนถือเป็นช่วงพักดิน จะปลูกพืชผักสวนครัวเป็นส่วนใหญ่ เมื่อถึงมิถุนายนเริ่มต้นฤดูฝน ปริมาณน้ำมีมาก อากาศอบอุ่นขึ้นเหมาะกับการปลูกข้าว ข้าวโพดและถั่วเหลือง เพื่อให้ผลผลิตได้ตามที่ต้องการจึงมีประเพณีไหว้ศาลเจ้าพ่อและไหว้สวนพอย่างเข้าสู่ฤดูใบไม้ร่วง (ฤดูกาลของประเทศจีน) ราวเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน เป็นฤดูกาลเก็บเกี่ยว ประเพณีต่าง ๆ ก็ลดน้อยลงตามด้วย ส่วนการทำหัตถกรรมในชุมชน เช่น การเย็บรองเท้าเงิน สานรองเท้าเงิน และเย็บผ้า นั้นมีการทำตลอดทั้งปีเนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันนอกจากนี้ในปัจจุบันยังได้ส่งขายให้กับร้านค้าในตัวเมืองปายรวมถึงขายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่า ฤดูกาลมีผลต่อการดำรงชีวิตของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล แม้ว่าฤดูกาลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะแตกต่างจากมณฑลยูนนานในประเทศจีน แต่ได้มีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ช่วงฤดูหนาวในประเทศจีนเป็นช่วงที่ปลูกพืชผักได้ไม่มากนักเนื่องจากสภาพอากาศที่หนาวเย็นและแห้งแล้ง ไม่สามารถให้ผลผลิตได้ ผู้คนจึงว่างจากการเกษตรโดยหากิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ภายในครอบครัวรวมถึงแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษแต่วิถีการดำเนินชีวิตรวมไปถึงประเพณียังคงถูกปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงในปัจจุบัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสามารถสรุปได้ว่า ชาวจีนยูนนานเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลในรอบปีนั้นเป็นการกำหนดขึ้นโดยสวรรค์ เป็นกฎแห่งธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องดำเนินชีวิตตามธรรมชาติ

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชล

กระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชลเป็นการร่วมปฏิบัติงานระหว่างผู้วิจัยกับคณะวิจัย ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2553 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2553 พบว่ากระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชล มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นกระบวนการจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการวิจัยเพื่อทบทวนคำถามวิจัย การนำเสนอรูปแบบการวิจัย ความเป็นมา วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยและประโยชน์จากโครงการวิจัยที่ชุมชนจะได้รับ มีการอธิบายขั้นตอนกระบวนการวิจัยให้ทีมวิจัยได้รับทราบและแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน รวมถึงการแนะนำคณะทำงานวิจัย พี่เลี้ยงงานวิจัย แนวทางการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ทำให้คณะทำงานวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบแนวทางการดำเนินงานวิจัย และสิ่งที่ต้องปฏิบัติงานร่วมกันตามแผนการดำเนินงานในระยะเวลา 12 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 การสังเคราะห์ประวัติศาสตร์จีนยูนนาน เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร วิถีชีวิต พิธีกรรมและอาชีพของชาวจีนยูนนานให้เป็นชุดข้อมูลเดียวกัน

ในขั้นตอนนี้ได้ชุดข้อมูลที่ถูกสังเคราะห์ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาจากประเทศจีนสู่ประเทศไทย ประวัติศาสตร์การก่อตั้งชุมชนจีนยูนนานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูลด้านประเพณี วัฒนธรรม และอาชีพของบ้านสันติชลในระหว่างนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ 3 ชุมชนใช้เป็นข้อมูลร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจีนยูนนาน เครือข่ายจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ ข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาจากประเทศจีนสู่ประเทศไทยและจากข้อมูลนี้ยังเป็นการเตรียมอบรมมัคคุเทศก์ชาวจีนยูนนานในเวทีต่อไปด้วย พร้อมกับสำรวจข้อมูลของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลถึงความต้องการจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนาน

เมื่อได้ชุดข้อมูลด้านบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชาวจีนยูนนาน ประเพณี วัฒนธรรมและอาชีพ จากเอกสารต่าง ๆ และการลงพื้นที่เก็บข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย การอภิปรายกลุ่มย่อย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับบุคคล และการนำเสนอข้อมูลที่ถูกอภิปรายขั้นตอนที่ 1 กับคณะทำงานวิจัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจีนยูนนาน ตัวแทนชาวบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชุมร่วมกันกับ

ผู้วิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึกและการสะท้อนคิดร่วมกันระหว่างชาวบ้านและคณะทำงานวิจัย ทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรมดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว เป็นการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนบ้านสันติชล โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ทางคณะวิจัยได้ข้อมูล ข้อเสนอแนะและความต้องการของนักท่องเที่ยวมาปรับใช้ในการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ ให้เกิดแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกัน จากการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการเห็น การจัดแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตประจำวันของชาวจีนยูนนาน โดยนักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วย

นำผลสรุปที่ได้จากเวทีสังเคราะห์ประวัติศาสตร์และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว มาอภิปรายร่วมกันเพื่อนำมาประกอบการหาแนวทางการนำเสนอองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และอาชีพของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชลผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้เหมาะสมกับอาคารส่วนจัดแสดงที่มีอยู่ โดยคณะทำงานวิจัย ผู้นำชุมชนบ้านสันติชล ตัวแทนจากวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน สาขาอำเภอป่าเย็บ แกนนำเยาวชน เจ้าหน้าที่จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ พบว่า ข้อมูลของชุมชนทั้ง 3 มีความคลาดเคลื่อนกันในบางประเด็น ได้แก่ การเดินทางลี้ภัยจากประเทศจีนสู่ประเทศไทย ข้อมูลบางส่วนยังมีความขัดแย้งกันเอง เมื่อได้ข้อมูลในขั้นตอนนี้แล้วก็เป็นการเตรียมในขั้นตอนต่อไป

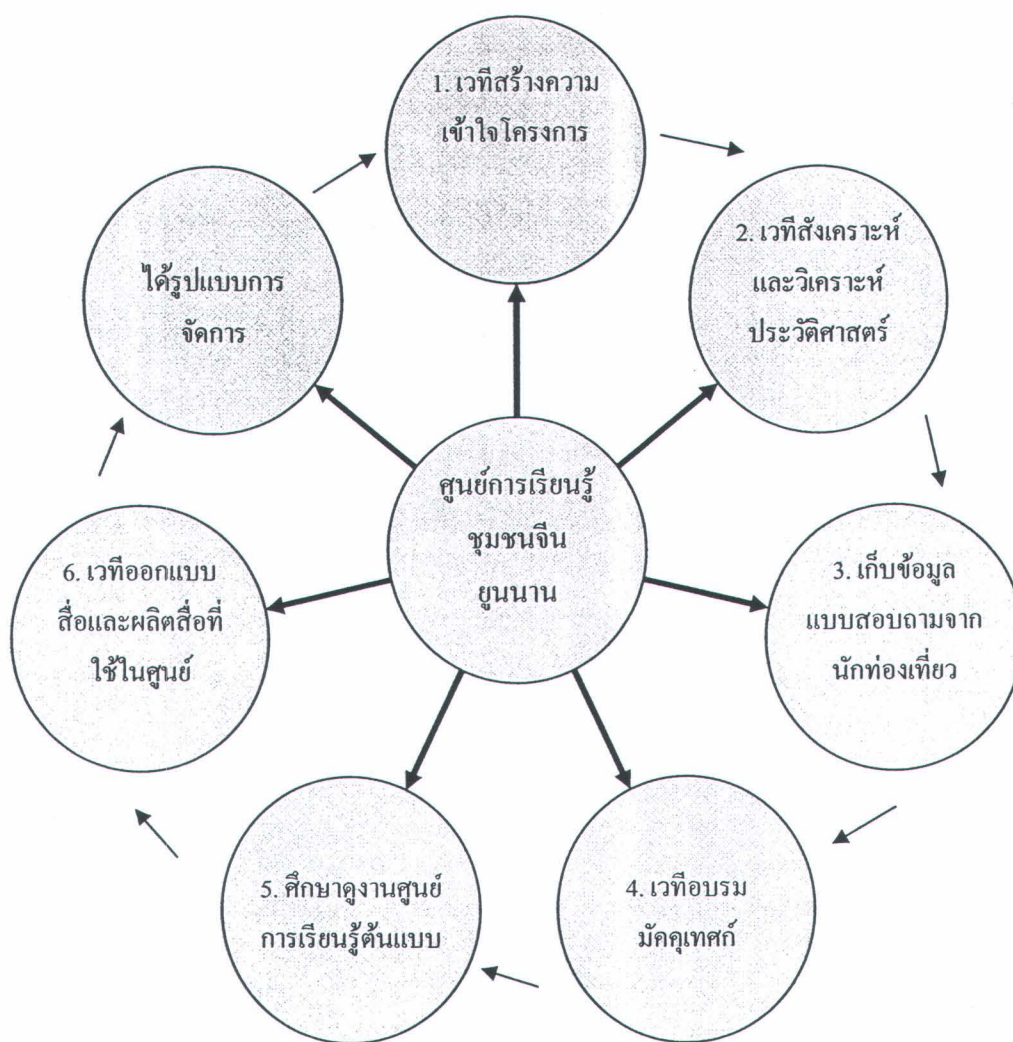
ขั้นตอนที่ 4 การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นชาวจีนยูนนาน เป็นการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของเยาวชนขึ้นอีกระดับ

ผลจากขั้นตอนนี้ทำให้เกิดมัคคุเทศก์เยาวชนชาวจีนยูนนาน เกิดการพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความมั่นใจในการสื่อสารให้กับเยาวชนและยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาวจีนยูนนานให้กับเยาวชน

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ เป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ร่วมกันของคณะทำงานวิจัย ทางคณะวิจัยสรุปกันว่าจะศึกษาดูงานในจังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์การศึกษา โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม พิพิธภัณฑ์ชาวเขาเผ่าม้ง ดอยปุย หมู่บ้านแกะสลักไม้บ้านดวาย และ หมู่บ้านทำร่มบ่อสร้าง

ผลจากการศึกษาดูงานทำให้คณะวิจัยได้เห็นรูปแบบ วิธีการการจัดการศูนย์การเรียนรู้ และสื่อในการนำเสนอภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล และทำให้คณะวิจัยมีมุมมองที่กว้างขึ้นและได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนชาวจีนยูนนาน

กันก่อนล่วงหน้าด้วยการประชุมปรึกษาหารือกันในการดำเนินการจัดเวทีชุมชน จากกระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันทนายนาน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

รูปที่ 12 แนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันทนายนานบ้านสันติชล

ตอนที่ 3 การสำรวจความต้องการจากนักท่องเที่ยวกว่กับรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันยุบนานบ้านสันติชล

จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อสำรวจความต้องการจากนักท่องเที่ยวกว่กับรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันยุบนาน บ้านสันติชล ตำบลเวียงใต้ อำเภอลาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมจากนักท่องเที่ยวกว่จำนวนทั้งสิ้น 306 คน ในข้อมูลส่วนนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ และได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความต้องการรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการหารูปแบบการสื่อสารองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศและอายุ

อายุ	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	13	8.50	10	6.54	23	7.52
21-30 ปี	71	46.40	56	36.60	128	41.83
31-40 ปี	36	23.53	43	28.11	79	25.82
41-50 ปี	23	15.03	20	13.07	43	14.05
51-60 ปี	5	3.27	15	9.80	20	6.54
ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	5	3.27	8	5.88	13	4.24
รวม	153	100.00	153	100.0	306	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มียุ่ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.83 รองลงมาคืออายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.82 รองลงมาอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.05 รองลงมาอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.54 และอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.24 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษา/ปวช.	43	28.11	36	23.53	79	25.82
ปริญญาตรี	67	43.79	71	46.40	138	45.09
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	28	18.30	10	6.54	38	12.42
สูงกว่าปริญญาตรี	15	9.80	36	23.53	51	16.67
รวม	153	100.00	153	100.00	306	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 45.09 รองลงมา คือ มัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 25.82 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.67 และระดับอนุปริญญา /ปวส./ปวท.คิดเป็นร้อยละ 12.42 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพปัจจุบัน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/พนักงาน						
รัฐวิสาหกิจ	18	11.77	20	13.07	38	12.42
ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	51	33.33	56	36.60	107	34.97
รับจ้างทั่วไป	31	20.26	38	24.84	69	22.55
ข้าราชการบำนาญ	4	2.61	3	1.96	8	2.61
นักเรียน/นักศึกษา	36	23.53	31	20.26	66	21.57
อื่นๆ ได้แก่ พนักงานบริษัท	13	8.50	5	3.27	18	5.88
รวม	153	100.00	153	100.00	306	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 34.97 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 22.55 อาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.57 รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 12.42 รองลงมาคือ พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 5.88 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	20	13.07	18	11.77	38	12.42
ต่ำกว่า 5,000 บาท	8	5.23	3	1.96	11	3.60
5,000 - 10,000 บาท	33	21.57	28	18.30	61	19.93
10,001 - 15,000 บาท	26	16.99	7	4.58	33	10.78
15,001 - 20,000 บาท	26	16.99	28	18.30	54	17.65
20,001 - 25,000 บาท	7	4.58	15	9.80	22	7.19
25,001 - 30,000 บาท	18	11.77	26	16.99	44	14.38
มากกว่า 30,000 บาท	15	9.80	28	18.30	43	14.05
รวม	153	100.00	153	100.00	306	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เท่ากับ 5,000-10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 19.93 รองลงมา คือ 15,001-20,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 17.65 รองลงมา รายได้ 25,001-30,000 บาท/เดือน และรายได้ มากกว่า 30,000 บาท/เดือน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 14.38 รองลงมา คือ 10,001 - 15,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 10.78 รองลงมา คือ 20,001 - 25,000 บาท/เดือนคิดเป็นร้อยละ 7.19 และต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ความต้องการรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนาน

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามต่อรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนาน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ความต้องการด้านเนื้อหาและกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้			
1.1 นำเสนอประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนชาวจีนยูนนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	4.3	0.7	มาก
1.2 นำเสนอข้อมูลด้านอาชีพ ด้านวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมและประเพณี และด้านการแสดงการละเล่นต่างๆ ภายในชุมชน	4.3	0.7	มาก
1.3 จัดแสดงกิจกรรมหรือเทศกาลในรอบปีของชุมชน เช่น เดือนพฤศจิกายนมีเทศกาล ซื่อยาเจ	4.3	0.7	มาก
1.4 จัดแสดงตารางทำเนียบผู้ที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ของชุมชน	3.9	0.9	มาก
1.5 เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การทดลองชงชา หรือการใส่ชุดพื้นเมืองถ่ายรูปเป็นที่ระลึก เป็นต้น	4.4	0.7	มาก
2. ความต้องการด้านการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์การเรียนรู้			
2.1 มีสิ่งสิ่งพิมพ์ เช่น วารสารท่องเที่ยว เป็นต้น	4.1	0.8	มาก
2.2 ยืม/คืน สื่อ สำหรับผู้ที่ประสงค์จะยืมไปศึกษา ค้นคว้า นอกศูนย์การเรียนรู้	3.9	1.0	มาก
2.3 นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการนำเสนอเรื่องราว	3.9	0.9	มาก
2.4 มีมีคฤเทศก์ท้องถิ่นให้ความรู้ประจำศูนย์	4.2	0.9	มาก
2.5 มีตู้น้ำดื่มทั้งร้อนและเย็นไว้บริการ	4.0	1.1	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	แปลผล
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2.6 จัดบอร์ดนิทรรศการแนะนำกิจกรรมต่างๆ	4.0	0.8	มาก
2.7 มีบริการโต๊ะ – เก้าอี้ไว้สำหรับนั่งพักภายในอาคาร	4.3	0.8	มาก
2.8 ติดตั้งพัดลมและพัดลมระบายอากาศ	4.0	1.0	มาก
2.9 มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกประจำศูนย์	4.3	0.8	มาก
2.10 บริการคู่มือแนะนำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	4.2	0.8	มาก
2.11 จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (แผ่นซีดี) เกี่ยวกับชุมชน	3.9	0.9	มาก
3. ความต้องการด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีน			
ยูนนานในด้านต่างๆ			
3.1 ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบกิจกรรม เนื้อหาเรื่องราวต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับผู้ มาเยี่ยมชม/นักท่องเที่ยว	4.2	0.8	มาก
3.2 หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น	4.3	0.8	มาก
3.3 การจัดกิจกรรมหมุนเวียนตามเดือนต่าง ๆ ที่มี เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนาน	4.2	0.9	มาก
3.4 อาคารศูนย์การเรียนรู้ควรมีการปรับปรุงให้มี โครงสร้างที่แข็งแรงใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่น ผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่	3.9	1.0	มาก
3.5 การพัฒนาในด้านต่างๆของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรอยู่ภายใต้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน	4.3	0.8	มาก
รวม	4.14	0.85	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามต่อรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนานในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ความต้องการด้านเนื้อหาและกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้มีการนำเสนอประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนชาวจีนยูนนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต้องการเห็นการนำเสนอข้อมูลด้านอาชีพ ด้านวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมและประเพณี และด้านการแสดงการเล่นต่าง ๆ ภายในชุมชน ต้องการเห็นการจัดแสดงกิจกรรมหรือเทศกาลในรอบปีของชุมชน เช่น เดือนพฤศจิกายนมีเทศกาล ซือยาเจ ต้องการเห็นการจัดแสดงตารางทำเนียบผู้ที่มีความรู้ในด้านต่างๆ ของชุมชน และต้องการเห็นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การทดลองชงชา หรือการใส่ชุดพื้นเมืองถ่ายรูปเป็นที่ระลึก เป็นสิ่งที่ควรจะมีในระดับมาก

ความต้องการด้านการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์การเรียนรู้ พบว่า เห็นด้วยหากมีการจัดการบริการด้านสิ่งพิมพ์ เช่น วารสารท่องเที่ยว เห็นด้วยหากมีการจัดบริการด้านยืม/คืน สื่อบางชนิด สำหรับผู้ที่ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์ การเรียนรู้ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ชุมชน เห็นด้วยให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เครื่องเล่นวีดิทัศน์ ช่วยในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ เห็นด้วยหากมีมัลติทัชที่ท้องถิ่นให้ความรู้ประจำศูนย์ เห็นด้วยหากมีตู้น้ำดื่มทั้งร้อนและเย็นไว้บริการ เห็นด้วยกับการมีบอร์ดนิทรรศการแนะนำกิจกรรมต่าง ๆ เห็นด้วยให้มีบริการโต๊ะ – เก้าอี้ไว้สำหรับนั่งพักภายในอาคาร เห็นด้วยกับการติดตั้งพัดลมและพัดลมระบายอากาศ เห็นด้วยให้มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกประจำศูนย์ เห็นด้วยให้มีคู่มือแนะนำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและเห็นด้วยหากมีการจัดทำหน่วยวิเทศน์ (แผ่นซีดี) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล การละเล่น การแสดง สถานที่สำคัญในหมู่บ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ในระดับมาก

ความต้องการด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยูนนานในด้านต่าง ๆ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบกิจกรรม เนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับผู้มาเยี่ยมชม/นักท่องเที่ยว เห็นว่าในหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมหมุนเวียนตามเดือนต่าง ๆ ที่มีเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนาน เห็นว่าอาคารศูนย์การเรียนรู้มีการปรับปรุงให้มีโครงสร้างที่แข็งแรงใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่และเห็นว่าการพัฒนาในด้านต่างๆของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้องอยู่ภายใต้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยไม่เปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนนักท่องเที่ยว ในระดับมาก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการหารูปแบบการสื่อสารองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตารางที่ 10 ความถี่และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะของรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชลผ่านศูนย์การเรียนรู้

รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. เป็นห้องแสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	176	21.08
2. เป็นห้องอินเตอร์เน็ตชุมชน	51	6.10
3. เป็นห้องวิชาการชุมชน	59	7.07
4. เป็นห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพชุมชน	97	11.62
5. เป็นร้านค้าชุมชน	102	12.22
6. เป็นลานกิจกรรมชุมชน	143	17.13
7. เป็นห้องสมุดชุมชน/ห้องสมุดประชาชน	56	6.71
8. เป็นที่อ่านหนังสือชุมชน	33	3.95
9. ลักษณะผสมผสานทุกรูปแบบเข้าไว้ด้วยกัน	110	13.17
10. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	8	0.95
รวม	835	100.00

จากตารางที่ 10 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เสนอแนะรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชลผ่านศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้ ควรมีลักษณะเป็นห้องแสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 21.08 เป็นลานกิจกรรมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 17.13 และลักษณะผสมผสานทุกรูปแบบเข้าไว้ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 13.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและช่วยในการพัฒนาอาชีพในชุมชนจันทนบุรี บ้านสันติชล

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีส่วนช่วยในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพในชุมชนจันทนบุรี บ้านสันติชล		
	จำนวน	ร้อยละ
1. มีส่วนช่วย	300	98.00
2. ไม่มีส่วนช่วย	6	2.00
รวม	306	100.00

จากตารางที่ 11 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและช่วยในการพัฒนาอาชีพในชุมชนจันทนบุรี บ้านสันติชล คิดเป็นร้อยละ 98.00

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ที่ต้องการเห็นภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันทุนน่าน บ้านสันติชล

การนำเสนอภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยภาพถ่าย	173	27.72
2. การนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยบอร์ดนิทรรศการ	92	14.74
3. การนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยซุ้มกิจกรรมต่างๆ	145	23.24
4. การนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยภาพเคลื่อนไหว	105	16.83
5. การนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยเอกสารแผ่นพับ	99	15.87
6. อื่นๆ (โปสเตอร์)	10	1.60
รวม	624	100.00

จากตารางที่ 12 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้ศูนย์การเรียนรู้มีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันทุนน่าน บ้านสันติชล โดยการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยภาพถ่าย คิดเป็นร้อยละ 27.72 การนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยซุ้มกิจกรรมต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 23.24 และการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยภาพเคลื่อนไหว คิดเป็นร้อยละ 16.83

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเก็บค่าบำรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันทุนน่าน บ้านสันติชล

การเก็บค่าบำรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เห็นด้วยให้มีการเก็บ	105	68.63	105	68.63	210	68.63
2. ไม่เห็นด้วยให้มีการเก็บ	48	31.37	48	31.37	96	31.37
รวม	153	100.00	153	100.00	306	100.00

จากตารางที่ 13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับการเก็บค่าบำรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันทุนน่าน บ้านสันติชล คิดเป็นร้อยละ 68.63

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าบำรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจันทุนนาน บ้านสันติชลที่เหมาะสม

อัตราค่าบำรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า 10 บาท	51	16.67
2. 11 - 20 บาท	156	50.98
3. 21 - 30 บาท	31	10.13
4. 31 - 40 บาท	35	11.44
5. 41 - 50 บาท	33	10.78
6. 51 บาทขึ้นไป	0	0.00
รวม	306	100.00

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าอัตราค่าบำรุงศูนย์ที่เหมาะสมควรอยู่ในระดับ 11 - 20 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.98 รองลงมาคือระดับต่ำกว่า 10 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.70 และระดับ 31 - 40 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.44 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนจีนยูนนาน บ้านสันติชล

บ้านสันติชลจะมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	303	99.02
ไม่เห็นด้วย	3	0.98
รวม	306	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชล จะมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขึ้น คิดเป็นร้อยละ 99.02

จากการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวพบว่า โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 99.20 เห็นด้วยให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชลขึ้น เพราะเห็นว่าศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะเป็นช่วยให้บุคคลภายนอกได้เรียนรู้วัฒนธรรมของชาวจีนยูนนานได้เป็นอย่างดี และเห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อมาที่บ้านสันติชลนั้นเพียงแค่มาดำรงรูป ชื่อของฝากเพียงเท่านั้น แต่ไม่ได้รู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเลยนอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง แต่อีกร้อยละ 0.80 ไม่เห็นด้วย เพราะ เห็นว่าหากมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองตามกระแสวัฒนธรรมภายนอกที่จะหลั่งไหลเข้ามาในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นห่วงวัฒนธรรมที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาเพื่อจัดแสดงให้กับนักท่องเที่ยวชมมากกว่ามาจากวิถีชีวิตของตนเอง

นักวิจัย พบว่า ความต้องการของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นตรงกันว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแห่งนี้ควรจะจัดตั้งตามรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวจีนยูนนาน โดยไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของการท่องเที่ยว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้มาศึกษาเรียนรู้

ตอนที่ 4 แนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาอาชีพ ชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล

กระบวนการจัดเวทีชุมชนเป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูล เนื่องจากการจัดเวทีชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมของทั้งชุมชน ผู้วิจัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการทำงาน การยอมรับ บทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน โดยผ่านกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งการหาแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงต้องอาศัยข้อมูลจากการจัดเวทีชุมชนด้วย ทั้งนี้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจีนยูนนาน ทางคณะทำงานวิจัยได้กำหนดไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการนำเสนอภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (display) และบริเวณโดยรอบ ภายในอาคารนำเสนอผ่านบอร์ดให้ความรู้ ประกอบด้วย แผนที่แสดงเส้นทาง การเดินทางจากมณฑลยูนนานสู่บ้านสันติชล แผนที่แสดงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านสันติชลในภาพรวม ประวัติศาสตร์จีนยูนนาน การก่อตั้งบ้านสันติชลและแผนที่ชุมชนวัฒนธรรมของชาวจีนยูนนาน วัฒนธรรมการแต่งกายของคนจีนยูนนาน กิจกรรมท่องเที่ยวบ้านสันติชล ส่วนบริเวณภายนอกและโดยรอบ มีการติดตั้งป้ายสื่อความหมายตามจุดต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินชมด้วยตนเองและสามารถเข้าใจในสิ่งที่เห็นได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ป้ายสื่อความหมายจะมีทั้งสิ้น 4 จุดดังนี้ ป้ายสื่อความหมายบ้านดิน ป้ายสื่อความหมายชิงช้าจีนยูนนาน ป้ายสื่อความหมายลานกังฟูและ ป้ายสื่อความหมายยิมนาสติก ซึ่งข้อมูลที่จะนำไปจัดแสดงภายในศูนย์ฯ ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ใช้ชุดชาวจีนยูนนานจำนวน 3 ชุด คือ ชุดที่แสดง ความสวยงาม ชุดผู้นำ ชุดทหารกองพล 93

- เขียนตัวอักษรจีนขนาดใหญ่ ที่ตัวอาคาร ใช้คำที่สื่อถึงความหมายในทางที่ดีหรือ เป็นอักษรที่แสดงถึงศิลปะทางด้านภาษา

- อาหารจีนยูนนาน

- รองเท้าจีนยูนนาน ทั้งรองเท้าที่เย็บด้วยมือและรองเท้าที่สานด้วยไม้ไผ่

- เครื่องดนตรี 2 ชนิด คือ ภูาก่อ และ ขลุ่ยจีน

- อุปกรณ์การป้องกันตัว คือ กระบอง 2 ท่อน

- อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องไม้ เครื่องถ้วยชาม

เป็นต้น

1.2 ด้านประเพณีที่ต้องการนำเสนอ มี 3 ประเพณีสำคัญ ได้แก่

- ประเพณีวันไหว้พระจันทร์ ความเป็นมา อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีไหว้

ขั้นตอนการดำเนินพิธีต่าง ๆ และรูปแบบของขนมไหว้พระจันทร์ ใช้การนำเสนอผ่านรูปถ่ายและ
อุปกรณ์เทียมจำลอง

- ประเพณีวันตรุษจีน ความเป็นมา อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีไหว้ ขั้นตอนการ
ดำเนินพิธีต่าง ๆ รูปแบบการนำเสนอใช้ข้อความและภาพถ่ายและอุปกรณ์เทียมขนาดจำลอง

- วันเซ่งเม้งหรือวันชิงหมิงแจ้ ความเป็นมา อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีไหว้
ขั้นตอนการดำเนินพิธีต่าง ๆ และรูปแบบของขนมไหว้พระจันทร์ ใช้การนำเสนอผ่านรูปถ่ายและ
อุปกรณ์เทียมขนาดจำลอง

นอกจากนี้จะมีการนำเสนอภาพถ่ายแสดงการรวมญาติขนาดใหญ่ ภาพถ่าย
ศาลเจ้าเมืองและภาพถ่ายขั้นตอนการไหว้ผู้นำหมู่บ้านหรือหมอผีภายในชุมชน

1.3 การจัดตกแต่งภายในจะมีภาพหรือสัญลักษณ์ที่เป็นจุดเด่น คือ รูปมังกร
หรือหงส์ สิงโต ตัวอักษรจีน โคมไฟจีน และรูปปั้นท่ามวจิน

1.4 กิจกรรมภายนอกศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย ชิงช้าโยนนาน จั๊มรอบ
หมู่บ้าน ยิงธนู ยิงหน้าไม้ ฝึกเขียนตัวหนังสือจีน ทำโคมไฟ และของกินเล่นของชาวจีนโยนนาน

1.5 การศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่บ้านถวายและบ้านบ่อสร้าง ผู้นำ
ชุมชน คือ คุณบุญหล่อ หล่ออริยวัฒน์ จะนำความรู้เกี่ยวกับการแกะสลักไม้จากหมู่บ้านถวาย
ฝึกสอนให้เยาวชนในชุมชนมาปรับใช้ในการแกะสลักดอกไม้สักที่มีเป็นจำนวนมากหลังหมู่บ้านและ
ยังต้องมาพัฒนาอาชีพและการรวมกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนต่อไป อาทิเช่น การจัดตั้งกลุ่มดูแลที่
พักบ้านดิน กลุ่มเลี้ยงไก่ดำ กลุ่มเย็บรองเท้าจีนโยนนาน

2. การจัดการด้านสื่อในการนำเสนอ

2.1 มีการจัดทำข้อมูลด้านเอกสาร แผ่นพับ โดยจะมีการจัดพิมพ์เอกสารเป็น
แผ่นพับไว้ให้กับผู้ที่สนใจได้หยิบอ่าน

2.2 ชุดแสดงเครื่องแต่งกายชาวจีนโยนนาน จะมีการให้เช่าชุดของชาวจีนโยน
นานไว้สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจให้เช่าถ่ายรูป ค่าเช่าชุด 40 บาท เป็นการสร้างรายได้ให้กับ
ชุมชนอีกทางหนึ่ง

2.3 สื่อภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ทางผู้นำชุมชนได้จัดทำวีดิทัศน์ไว้ฉายให้กับ
ผู้ที่เข้าชมศูนย์ฯ ความยาวประมาณ 5 นาที ในส่วนของภาพนิ่งจะเป็นภาพของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น
ภาพเครื่องเซ่นไหว้ในเทศกาลต่าง ๆ

2.4 การทำสื่ออื่นๆ เช่น แผ่นวีดิทัศน์ จะทำไว้จำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจซื้อเก็บไว้
เพื่อนำรายได้มาหมุนเวียนเป็นค่าใช้จ่ายภายในศูนย์ฯ

3. การจัดการด้านบุคลากร

3.1 บุคลากรที่ประจำอยู่ภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จะต้องเป็นคนในชุมชน
บ้านสันติชลเท่านั้น ซึ่งจะมีกลุ่มที่ดูแลด้านศูนย์การเรียนรู้โดยเฉพาะ เป็นกลุ่มจำนวนประมาณ

10 – 15 คน ซึ่งผู้นำชุมชนจะเป็นผู้คัดสรรตามความเหมาะสมแล้วหมุนเวียนกันดูแล มีวาระการบริหาร 1 ปี

3.2 มัคคุเทศก์นำชมภายในศูนย์ฯ จะใช้มัคคุเทศก์เยาวชนที่ผ่านการอบรมแล้ว โดยใช้ระบบหมุนเวียนตามลำดับ และบางส่วนก็จะประจำอยู่ตามจุดต่าง ๆ ภายในบริเวณศูนย์วัฒนธรรม ในช่วงแรกยังจะไม่มี การเก็บค่าบริการ โดยจะเป็นการรับบริจาคตามกำลังศรัทธา

4. การจัดการด้านการเงินทุน

4.1 การเก็บค่าเข้าชมศูนย์ฯ จะมีการจัดเก็บค่าเข้าชมคนละ 10 บาท ใน 10 บาท เป็นค่าบำรุงสถานที่ ค่าไฟและอื่น ๆ

4.2 รายจ่ายประจำในแต่ละเดือน ประกอบด้วย ค่าทำความสะอาด ค่าไฟและอื่น ๆ ซึ่งรายได้จะมาจากการเก็บค่าเข้าชม

5. การจัดการด้านเวลา

เวลาการเปิดและปิดศูนย์ฯ การเปิดให้บริการศูนย์ฯ ควรเปิดทุกวัน ไม่ต้องมีวันหยุดและได้กำหนดเวลาเปิดปิดศูนย์ฯ คือ 8.30 – 17.30 น. และมีเจ้าหน้าที่ผลัดเปลี่ยนกันอยู่ประจำศูนย์ฯ ตลอด เพื่อให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้าชมทุกวัน

จากการสังเกตของผู้วิจัยการดำเนินงานของคณะทำงานวิจัย พบว่าภายในคณะทำงานวิจัย มีความกระตือรือร้นให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ที่ตกลงกันไว้ จากการพูดคุยกันในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม มีการนำข้อมูลของตนเองมานำเสนอให้ผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ ได้รับทราบ เมื่อมีความคิดเห็นที่ตรงกันหรือเป็นความคิดที่แตกต่างกันก็จะแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย ซึ่งบรรยากาศการพูดคุยในเวทีชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากจะเป็นไปตามเป้าหมายของการจัดเวทีแล้วกลุ่มตัวแทนจากแกนนำทั้ง 3 ชุมชน ยังมีการพูดคุยถึงแนวทางการพัฒนาต่างๆ ของชุมชนของตนเอง การสอบถามทุกข์สุขกันเป็นระยะ การดำเนินกิจกรรมเวทีชุมชนเป็นการพัฒนาและดีดศักยภาพของคณะทำงานวิจัยในพื้นที่และสร้างการยอมรับ รวมถึงการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น จากผลของการจัดเวทีชุมชนทำให้คณะทำงานวิจัยในพื้นที่ที่มีความภาคภูมิใจและตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวทิ้งท้ายของพ่อหลวงบุญหล่อ หล่ออริยวัฒน์ ว่า “ต้องขอบคุณโครงการวิจัยนี้ที่ช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้การทำวิจัยที่จับต้องได้หรือเรียกว่า วาวิจัยของชาวบ้าน” (บุญหล่อ หล่ออริยวัฒน์, พฤศจิกายน 2553)

ผู้วิจัยพบว่า โครงการวิจัยครั้งนี้ทำให้อัตลักษณ์ของชาวจีนยูนนานถูกนำเสนอผ่านสายตานักท่องเที่ยวและผู้สนใจให้ได้เที่ยวชม ศึกษาและได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ของชุมชนในฐานะชุมชนแห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับสังคม

ภายนอกได้รับรู้ผ่านรูปแบบ กระบวนการ วิธีการนำเสนอต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่ภายใต้กิจกรรม
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต่อจากนี้ไปศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนา
อาชีพโดยชุมชนจีนยูนนานบ้านสันติชล ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะกลายเป็น
ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบชาวจีนยูนนานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนสืบไป